

AOKRIF

Irodalmi Folyóirat • 2023. tavasz
XVI. évfolyam 1. szám

Apokrif

”
Istenem ha itt lennél
de közénk lövetnél
”

Irodalmi folyóirat
megjelenik negyedévente
XVI. évfolyam, 1. szám
2023. tavasz

Megbízott főszerkesztő
Murza Timea (próza)

Szerkesztők
Kerber Balázs (vers)
Mizsur Dániel (kritika)
Veress Dániel (kép)
Tamás Péter (műfordítás)

Alapító főszerkesztő
Nyerges Gábor Ádám

•

Munkatársak
Dénes Gergő (korrektúra)
Edvy Athina (szerkesztőségi asszisztens)
Molnár A. Aliz (tördelés, címlap, Apokrif Online)

Szerkesztőség
1052 Budapest, Vitkovics Mihály u. 7. IV/1
Tel.: (1) 951 8518; (30) 876 1473
apokriflap@gmail.com

<http://www.apokrifonline.com>

Felelős kiadó
Palimpszeszt Kulturális Alapítvány

Nyomda
Könyvpont Nyomda Kft.
Felelős vezető: Gembela Zsolt

A folyóirat emblémája Hlatki Dorottya munkája.

Copyright © 2023 Az Apokrif 2023/1. számának
szerzői és szerkesztői

Megjelenik 250 példányban; az egyes példány ára 500 Ft
ISSN 2060-3207

Szépirodalom

- 7** **Nádasdy Ádám**
Főzött a drága; Nem földrajzilag
- 9** **Biró Erika**
Nagyvér; Mimóza-domb
- 12** **Faragó Dániel**
Honnan, Godot?; Támponatok a térképen
- 15** **Littner Zsolt**
Születésnapok
- 22** **Láng Orsolya**
kivándorlók és öngyilkosok ősze; A siker titka
- 25** **Hajdu Levente**
Óda a Marxista lányhoz; Lejtő Smíchov
- 28** **Danielle Hope**
Hóesés (ford. Szabó Krisztina)
- 29** **Herbert Fruzsina**
Harald, a tudatos
- 36** **Déri Anna**
Stég; Elfogyok
- 38** **Rédey-Webb Hanna**
Kordonok közt a rakparton
- 40** **Dénes Gergő**
Üresen

46 Simon Bettina
A kétségbeesés évei; A régi albérlet

48 Áfra János
A kert bejáratánál; Heg

Látószög

51 A Frieze-re földutakon is el lehet jutni
(Anna Hulačová és Veress Dániel beszélgetése)

Látótávolság

60 Locker Dávid: Sunyulás, kocsmakerttől a felnőttéig
(Taródi Luca: Egyszer végre fiatalok leszünk)

66 Tóth Anikó: Kalandos olvasás
(Tarcsey Zoltán: A befejezhetetlen)

71 B. Kiss Mátyás: Én Testi Koporsómba
(Burns Katalin: Esőcsinálás)

Illusztrációk

A lapszám képeit **Anna Hulačová** munkái közül válogattuk és a művész, a prágai hunt kastner gallery, illetve a lisszaboni Galeria Pedro Cera jóvoltából közöljük. A címlapon a Gyár, a borító hátlapján az *Almafaág* című szobor látható (mindkettő 2016-ban készült betonból és agyagból, fotó: Peter Fabo).

Anna Hulačová

Az idővonalon ülni, 2022

beton

Zlín, Prostor triennále

fotó: Dalibor Novotný

Nádasdy Ádám

Főzött a drága

Sok este volt, bénult, nem történt semmi,
sztrapacskát ettünk kint a Lajoséknál,
főzött a drága özvegy Szedlacsekné,
Jókai utca 4. Egyébként semmi, csak azok
a rémes üldözők: a sarkon beszuszog
egy rinocérosz, na ha az megindul,
legföljebb fára mászva volna menedék.
Súrlódásmentesen, ez volt a lényeg,
kis fiókként passzoljanak a tények
az elképzelés szekrényébe. Ettük
a sztrapacskát, azóta is szeretem,
és már nem bánom (sőt!), ha egy-egy este
semmi se történik. Túl sokat veszek észre,
állatokat, vagy ellenkezőleg: elvakít
a fény, ahogy az első pillanatban
az újszülöttnak hasít a szemébe.

Nem földrajzilag

Másutt se jobb, mondta mindig apám,
de persze hazudott, mert másutt jobb volt,
és tudtam én is: nehéz évről évre
reménytelenül szerelmesnek lenni,
beismerni, hogy nekem nem jutott,
hogy nem kapok a „másutt”-ból, amit
hiába próbáltam lokalizálni,
persze, Nyugat, de nem földrajzilag,
lehet, hogy Dél, vagy épp a néma Észak,
vagy nagyon messze a mesés Kelet.
Sehol se jó, mondta a bölcs család,
ártalmas hülyeségeket beszéltek,
miközben mind tudtuk: talán a Holdon.

Biró Erika

Nagyvér

Hátrálva közelítjük meg egymást,
fejjel fatörzsekről lógva
takarjuk sorsszámunkat.
A hajad a tarkódon
kezd izzadni, dinnyét eszünk
roséval egy kettőnknek
egészen mást jelentő pléden.
A műanyag poharakat a földbe
lehet szúrni, sajog még
az ujjam, ahol a drót,
egyébként nevetnék.
Magasan van a copf,
napra nyílik a borvirág,
tobozok hatótávolságon kívül,
lassított tollaslabdák
egy ferde fűz alatt.
Gyomortájra csúszik a remegés,
zenéket húznak az elhaladók,
végbemegy a fenyők beporzása.
Oldalsasszézva fázom,
egymásra simított homlokkal botladozunk,
a felmelegedésről beszélünk,
az útkereszteződésig
követnek a szöszök.

Mimóza-domb

Zsebmeleg kezek,
két becsérték között gyomorgörcs:
a test többre emlékszik.
Nem értél ki a strandra utánunk,
horzsolásaid színe,
a következő kép kompozíciója.
Három klasszikus pásztorral,
lettem volna én is birka.
Hasi légzéssel a következő képig,
fehér szalagok a dombon lefelé,
leválasztott sávok, középen sátor.
Egy belvárosi lakás értéke a licitlépcső,
ennyiért főznöd sem kell.
Azt mondták, élve nem kerülsz elő.
Hat másodperc, bent tart, kifúj,
egy budai villa kikiáltási ára,
anyád helyett is szeretni foglak.
Valami összeszorul,
triggerpontok nyomán
választom szét a sávokat.
Nyilvánosság elé kerül egy ismeretlen,
a kordon mögül fényképeznek,
a város képe fentről
enyhén emelkedik,
a szalagok a célig elszakadnak.

Anna Hulačová

Borotva imádkozó sáskával, 2017

gyurma

(fotó: Ondrej Rychnavsky)

Faragó Dániel

Honnan, Godot?

Ha minden elvégezve, tollba mondva;
ha minden lépés el van sorba' rontva;
vasalva élre kesztyű, sapka, zokni,
s a kész bőröndbe sincs már mit bedobni;

ha elkummantva szépen – vagy megadva –
az összes tartozás, minden kamatra;
ha bármely műsort ismétlésnek érzel;
ha megteltél az úr természetével;

ha csukva áll az ajtó mind előtted
(s hátad mögött a pár, melyen belöktek);
ha ráébredsz a prózarengetegben:
oximoron a költő, hogyha negyven;

lejegyzett vagy talán végig se gondolt
sorok között ha már csak szél dorombol;
ha indóház a nagyvilág egésze,
mely hívogatva vár, hogy sínre lépsz-e;

ha hófehér falon kirajzolódik,
és immár poggyászmentes útra szólít
egy új, de érthető kilincs is – akkor
hol várd a váratlant, melyik ficakból?

Támpontok a térképen

Vajon hányadik gyászfázis, mikor
befut az első félszeg, kis vigyor,
hogy jó valami, s nem megmutatnám –
hanem voltál Te, s ez már az „asztán”,
hol biztonságban épül, ami lesz?
Kár, hogy halottal nem működik ez.

Hányas sorszámú kilométerkő
jelzi az úton, hogy a ténfergő
rájött: kinek a makacs bikanyak,
kinek a kétely jobb üzemanyag –
egyik vezérlő csillag sem nagyobb –,
felgyorsított és porfelhőt hagyott?

Mely létrafokról vetted lenézve,
hetedhét közül, egyszerre észre
a határt, mely csak-jó és nagy ember
közt egyre bátrabb színnel dereng fel –
s a másikat, mely (mozgó lámpatest)
mutatja, mikor melyiket kövesd?

Anna Hulačová

Személyi kultusz, 2016

fa, lép

(fotó: Jiří Thýn)

Littner Zsolt

Születésnapok

– Emlékszel a lufis lányra? – kérdezte K. Zs.

Egy budai kertvendéglő teraszán ültek, és a Festő ötvenedik születésnapját ünnepelték. A Festő figyelmesen nézegette az új szemüvegét egy tócsa tükrében. Aznap hozta el az optikustól, és nem volt biztos benne, hogy jól választott keretet. Pár pillanatig úgy tűnt, hogy nem is hallotta K. Zs. kérdését, de aztán lassan felemelte a fejét, és ránézett. A Festő csíkos inget viselt, és farmernadrágot. A nyakkendőről már régen leszokott, kellemtelenül szorította a nyakát.

Néha eleredt az eső, ilyenkor összébb húzódtak a barna ernyők alatt. Haltöpörtyűt ettek, paradicsomsalátát meg fokhagymás piritóst. Pezsgőspoharaik szabályos karikákat hagytak a világoszöld terítőn. A Festő hosszan nézte K. Zs-t. Régebben ilyenkor rágyújtott egy cigire, de már évek óta nem dohányzott. K. Zs. azon volt, hogy megismétli a kérdést, amikor a Festő végül megszólalt.

– Nem.

K. Zs. megörült, hogy a Festő végre válaszolt, és izgatottan magyarázni kezdett.

– Tudod, a negyvenedik születésnapodon, az Urániában. Ott volt az a lány, akiről senki sem tudta, hogy ki hívta meg. Még a nevét sem sikerült kiderítenem. Sokat táncoltunk, meg lekapdostuk a lufikat. Aztán az egyiket betette a ruhája alá.

A Festő átkarolta az új felesége vállát, és magához húzta. Néhány éve váltak el Egérkével, és a Festő szinte azonnal feleségül vette a szeretőjét.

– És? – kérdezte a Festő, és továbbra is figyelmesen nézett K. Zs. arcába.

– Hát, berakta a lufit a ruhája alá. Mintha terhes volna, érted. Nyilván azt akarta mutatni evvel, hogy gyereket akar tőlem.

– Nyilván – mondta a Festő, és beletúrt ritkuló hajába.

– Gyereket akart tőlem, teljesen egyértelmű volt. Én is nagyon beleszerettem, és meg is akartam mondani neki, de eltűnt, egyszerűen felszívódott, mintha ott sem lett volna. Biztos emlékszel, magas volt, és olyan áthatóan nézett az emberre.

– Biztos – nyögte a Festő, és dobolni kezdett az ujjáival az asztalon.

– Ott rögtön elhatároztam, hogy elveszem feleségül. Csak aztán szem elől tévesztettem. Lehet, hogy valaki megelőzött – mélázott K. Zs.

A Festő a tenyerébe támasztotta a fejét.

– Rég házas voltál, te ökör, a gyerekek is megvoltak már.

– Kár, hogy nem emlékszel a lufis lányra – mormolta maga elé K. Zs. – Nem tudom, lehet, hogy csak kitaláltam ezt az egészet. Pedig jó kis csaj volt.

– Túl sokat ittál – zárta le a témát a Festő, és csókot lehelt az új felesége szájára.

– Mi van az Egérrel? – váltott témát K. Zs.

– Jól van, hallod, nem? – bökött maga mögé a Festő hüvelykujjával. Egérke is ott volt az ötvenedik születésnapon, valamelyik hátsó asztal felől hangzott fel néha a kacagása.

– Szerencsére a kölkök nagykorúak lettek, így már a tartásdíjon sem kell huzakodnunk.

– Öhöm – dünnyögte K. Zs, majd lenyelte a haltöporpörtyűt, és hozzáfűzte: – Majd később odaköszönök neki.

Éjfélre járt az idő, mikor K. Zs. felállt az asztaltól, és nyújtózott egyet.

– Késő van, elindulok. Még egyszer boldog fél évszázadot! – fogott kezét a Festővel. – Édesanna egyébként megint nem jött el – tette hozzá. – Ahogy a negyvenedikre sem.

- Semmi sem változik – morogta a Festő.
- Így van – mondta K. Zs., és baljával megpaskolta a Festő kezét, amelyet még mindig a jobbjaiban szorított. – Te is ugyanaz az öntelt tapló vagy.

Akkor éppen a különleges házi pálinkák divatja volt. K. Zs. utálta, de mindig sikert aratott, amikor egyhajtásra döntötte le a féldecit. Az előbb talán málnapálinkát ivott. Egyszerre küldte le azt is, már a közönségre sem figyelt. A Festő negyvenedik születésnapjára az Uránia emeleti terme színes szalagokkal és lufikkal volt feldíszítve. A falra régebbi videóklipeket vetített a dídzsé. K. Zs-nek úgy sejtett, hogy ugyanezt az összeállítást már elsütötte nekik egyszer. Táncolnia kellett, az utóbbi időben már csak ittasan mozgott zenére.

Még gimnazista korában járt ugyan tánciskolába, de nem sokra emlékezett a lépések közül. Átadta magát a ritmusnak, és ugrált, ahogy jólesett. Fiúk-lányok együtt, néha karéjban, párosan vagy egyedül. Ha lassabb zene volt, felkért egy lányt, és igyekezett nem rálépni a lábára. A forgások közül még volt néhány a fejében, azokat variálta. Tetszett a lányoknak, hogy táncoltatja őket. K. Zs. jóképűnek és ellenállhatatlannak érezte magát. Közben újabb italokat vett magához. Igyekezett csak sört inni, de néha valaki elfogta, és a kezébe nyomott egy kupica pálinkát.

Tudta, hogy hamarosan baj lesz. Még gyorsabban fog táncolni, egyre hülyébb figurákat fog kipróbálni, és majd sokszor elesik meg felkel. „It’s the final countdown!” – kiabálta K. Zs., és páros lábbal ugrált és csápolt. Már egy ideje a magas, talán nála is magasabb, nagymellű lányt figyelte, aki óvatos léptekkel, egyedül táncolt a zenére. Még sosem látta. Jött a Rock’n’Roll is King, és K. Zs. ritmusra ugrált a lány felé. Majd színpadiasan féltérdre ereszkedett, és felkérte táncolni.

A lány mosolygott, és a kezét nyújtotta. K. Zs. megpróbálta valamelyest összerendezni a mozdulatait, nem akart tökrészegnek látszani. Kicsit összekapaszkodva táncoltak, majd szétváltak, de nem eresztették egymás szemét. A lány csábosan mosolygott. K. Zs. megkockáztatott egy hosszabb forgást, majd egy kézcserés pörgetést, egész jól sikerült. Megint szétváltak. A táncolók elkezdtek a díszítésnek felaggatott színes léggömböket leszaggatni. A lány anélkül, hogy levette volna a szemét K. Zs. arcáról, felvett egy lufit a földről. Egyszerű mozdulattal berakta a ruhája alá. Megint elmosolyodott, és tánc közben úgy simogatta, ahogy a terhes nők szokták a hasukat. K. Zs. nem tudta, hogyan reagáljon. Mosolygott ő is. Megint jóképűnek és ellenállhatatlannak érezte magát. Elhatározta, hogy ma este csak ezzel a lánnyal fog táncolni. Eszébe jutott néhány régen tanult figura, és meglepetésére sikerült is végrehajtania őket. Mikor véget ért a szám, K. Zs. részeges túlzással meghajolt, és megköszönte a táncot.

Lerogyott az első székre, és próbálta összeszedni a gondolatait. Kicsit megszedült, legurult oldalra. Nézte a cipőket, ahogy lépkednek az arca előtt. Azután bemászott az asztal alá, felült, és a hátát egy női lábnak támasztotta. A lábak ismeretlen tulajdonosa felkacagott. Söröskorsók csattanását hallotta az asztallapon. Csodálkozott, hogy egyáltalán nincs rosszul. Eből a perspektívából csak a térdek mozgását látta. Azután jött a *Hotel Menthol*, és megint menni kellett. Ez nem volt egyszerű, belefejejt néhányszor az asztallapba, mire ki tudott kászálódni. A táncolók közé ugrott, elvesztette az egyensúlyát, és ismét a lábak között találta magát. Ketten is talpra rántották. Megrázta a fejét, és Egérke állt előtte. A Festő ritkán jött a parkettre, jobban érezte magát a bárpult környékén. Egérke viszont nagyon szeretett táncolni, és sokszor mozgott egyedül, behunyt szemmel. Halványan elmosolyodott, és K. Zs. tudta, hogy mostantól csak vele fog táncolni. Már a *Randi Andi* üvöltött. „Andi, Andi,

Aaandi, én nem vagyok olyan jampi, ki felcsíp egy csajt, közben mással hajt...” K. Zs. megvadult. „Imádlak, kívánlak, megsimogatnám a... ÁÁÁÁ.” Belekiabálta a nyilvánvaló folytatást Egérke fülébe. Egérke mosolyogva lehunyta a pilláit, majd hátralépett, és keményen pofon csapta K. Zs-t. K. Zs. elismerő bólintással adózott a pontos találatnak, aztán elkapta Egérke derekát, és magához húzta.

– Szólj a Festőnek, hogy kimegyünk egy kicsit. Elviszlek taxival az irodába, csak mi ketten leszünk – súgta a fülébe. Egérke kicsit ellökte magától K. Zs.-t, és azt csücsörítette neki, hogy „disznó”. A szám véget ért, következett az *Eszelős szerelem*. Megint összekapaszkodtak. „Irigykedve nééézem az övet, mely a csípőjéén átöleli őt.”

– Szeretem a domináns férfiakat – lehelte Egérke K. Zs. fülébe. K. Zs. pörgette és forgatta Egérkét, új trükkökkel próbálkozott, kicsit belegabalyodtak. Nevettek. Egérke odasimult K.Zs-hoz, szorította a felkarját. K. Zs. két kézzel belemarkolt Egérke kemény fenekébe. Egérke álmodozva oldalra nézett, és a magassarkújával beletiport K. Zs lábfejébe. Lekeverték a zenét, zsidongás támadt a helyén. Eleresztették egymást. K. Zs. leguggolt, és a sajtó lábát nyomogatta a cipőjén keresztül.

– Köszönöm a táncot – pukedlizett Egérke, és elsétált K. Zs. mellett. K. Zs. nézte, amint odamegy a bárpulthoz. A Festő egy pohár fröccsöt tolt elé. Egérke kortyolt egy nagyot, és köszönetképpen odadörgölte a fejét a Festő vállához.

K. Zs. kilépett az Uránia balkonjára, beszívta a novemberi esős levegőt. A Rákóczi úton az autók sisteregve hajtottak át a tócsákon, és összetörték az éjszaka tükröződéseit. Meglepően sokan voltak az utcán. K. Zs. eleresztett egy Tarzan-üvöltést. Egy-két ember felnézett, de más reakció nem volt. K. Zs. ismét ordított egyet. Páran élénken gesztikuláltak, és muto-gatni kezdtek felfelé. K. Zs. elégedetten leült a balkon köpadjára. Most vette észre, hogy a lufis lány a szomszéd balkonon ül.

Nagy, sötétkék szeme kérdően nézte K. Zs-t, aki egy pillanatra zavarba jött. Majd részeg eleganciával átlépte az elválasztó korlátot, és mellé telepedett. Kicsit csodálkozott a saját me-részségén.

– Nem fázol? – kérdezte a lányt.

– Neked feleséged van és két gyereked, igaz?

– Bárkivel előfordul, hogy megházasodik – vicceskedett K. Zs.

A lufis lány nem válaszolt semmit. K. Zs. megpróbálta rá-tenni a kezét a lány combjára, de az egy könnyed mozdulattal elhúzta a lábát.

– Hozhatok neked valamit inni? – kérdezte K. Zs., mert jó lett volna szabadulni ebből a helyzetből.

– Vébéká – mondta a lány. K. Zs. bólintott, ruganyosan felállt, átlépett a korláton a másik balkonra, és elindult a bárpult felé. Fogalma sem volt, hogy mi az a vébéká. Sokan tolongtak a pult-nál, volt ideje gondolkodni, de képtelen volt koncentrálni.

– Mit adhatok neked? – kérdezte a pultos. K. Zs. kissé meg-ijedt a hirtelen kérdéstől.

– Vébéká – vágta ki. A pultos kólát és vörösbort öntött egy háromdecis pohárba, és K. Zs. elé tolta, és mondott valami nagy összeget. K. Zs. egy sört kért még magának, és átevickélt a tö-megen. Óvatosan egyensúlyozott a poharakkal, és már átlépett a szomszédos balkonra, amikor észrevette, hogy a pad üres. Felnevetett, alig tudta megtartani a poharakat. Letette őket a széles kőkorlátra, és melléjük könyökölt. Lehunyta a szemét, és arra gondolt, hogy most talán boldog. Sokáig hallgatta a tó-csákon átgázoló autók hangját, és nagyokat kortyolt a sörből. Már egyáltalán nem érezte az ízét. Aztán kinyitotta a szemét, és széttárta a karját az utca felé. Mélyen beszívta a nedves le-vegőt, de nem ordított, csak szemügyre vette és magához ölel-te az éjszakát. Majd kezébe vette a vébékás poharat, leguggolt a kőkorlát tövébe, és aprólékos gondnal beletöltögette a vörö-sesbarna folyadékot a kőbalkon vízelvezető csatornájába.

Később, tánc közben a Festő mellé sodródott. A Festő már nem festett, csak a reklámgrafikai cégét igazgatta. Épp viszsza-
szatornászta magát kilencven kiló alá, megint emberformája
volt. A szokásos csámpás terpeszében állva nézte a táncolókat.
Farmerben volt, és feltűrt ujjú ingben. Ingnyaka szélesen ki-
gombolva, a nyakkendőjét nedves homlokára kötötte. Beletűrt
középen elválasztott, sűrű hajába, és véreres szemét K. Zs-re
emelte.

– Sokan vagyunk – mondta K. Zs.

– Ja – mondta a Festő, és megint beletűrt előlről a hajába. –
De Édesanna persze nem jött.

– Pedig úgy tudtam, hogy meghívtad – rogyott le K. Zs. a
legközelebbi székre.

– Persze hogy meghívtam, mindig meghívom, de pontosan
olyan megbízható, mint régen.

– Legalább tíz éve nem láttam Édesannát – motyogta K.Zs.,
és felnézett a Festőre, aki sokáig nem válaszolt, csak dörzsöl-
gette a homlokát.

– Aki nem jön el a negyvenedik születésnapomra, az engem
nem is érdekel – mondta végül szigorú arccal a Festő. K. Zs.
kissé tántorogva felállt, az órájára nézett, majd magához ölelte
a Festőt.

– Beképzelt bunkó vagy! – ordította a fülébe.

Láng Orsolya

kivándorlók és öngyilkosok ősze

menekülők, kiszállók, pályaelhagyók
túlélők, feladók, lázadók
megelégedők és többre hivatottak
a másutt-jobb-ban hívők és sehol-se-jó-t hirdetőik
végét kimondók és új elejét vevők
dühöt és büntudatot maguk mögött hagyók
irigységet és helyeslést magukkal vivők
hajlíthatatlanok és megalkuvók
öngyilkos élők és kivándorló halottak

A siker titka

Legyen úrrá rajta a fájdalom. Tereljék el
figyelmét figyelmes hozzátartozók. Villanjon
fel még alkalmanként az életkedve, olyankor
legyen pont olyan, mint régen. Öregedjen meg –
ahogy mondani szokták – méltóságteljesen. Vállaljon
munkát, korának megfelelő kihívásokkal. Lelje
benne örömét, töltsse el elégtétellel,
hogyan képes a megújulásra. Tartogasson
önmagá számára is meglepetéseket. Legyen
bölcsebb, mint amilyen okos. Találjon rá
újra a szerelem, hagyja el
gyerekeit, hallgasson a szívére.
Amikor magányos, nézegessen

fényképeket, olvasson naplót. Őrizzen meg
mindent akkurátusan. Költözzön sokat,
ne legyenek gyökerei, csak ezek
a cetlikkel teli dobozok. Pályája
töretlenül íveljen fölfelé. Legyen
egy-két bizalmasa, akik előtt nem fél
csúnyának és fáradtnak látszani. Erősödjön
önbizalma, amit megtépáztak egy
ellentmondásos kor külső-belső viharai. Legyen
okosabb, mint amilyen intuitív. Fogja fel
a neki adott utasításokat, fogja fel őket
útmutatásként. Ne vegye olyan komolyan
magát. Tűnjön ki, statisztaként is. Legyen
gyönyörű. Bújjon álarcok mögé, adjon hangot
babáinak, rejtőzzön el az árvaság elől. Írjon
naplót. Imádkozzon apjáért, aki
halálos beteg. Felejtse el anyját. Végül
jusson el a fénykorba, amelyről
soha nem is voltak emlékei.

Anna Hulačová

Nő mixerrel, 2020

beton, fapép, ceruzarajz

lakkozott fémllemezen

Lisszabon, Galeria Pedro Cera

(fotó: Bruno Lopes)

Hajdu Levente

Óda a Marxista lányhoz

(mondom a magamét,
mintha headsettel telefonálnék)

kísértet járta be az estét
a kommunizmus kísértete
ahogy halomként ültem
mint összehordott pet palackok
úgy néztem át rád az asztal túloldalára
te fekete-fehér csikos egyberuhában
akkor még nem tudtam
alatta sunyin van még egy latexgatya
csak másnap hajnalban
mikor alvások nélkül surrantál le a lépcsőfordulóban

egy virtigli marxista lány
úgymond értelmiségi
hazafele már büszkén meséltem
a látens baloldaliságomról
hogy én Párizsban a trockista barátommal
a kommunista kiáltványról
hogy ezzel meg azzal érveltem
Le spectacle soumet les hommes vivant
látod most is franciául beszélek
máskor radikálmarxista elméleteket
magyarázok nem marxistáknak
öröklés eltörlése alapjövedelem stb
Istenem ha itt lennél
de közénk lövetnél
ezt kaptam tőled is mint a marxizmustól:
a bűntudatot

de most csak lenyellek
mint a buszon a másnapos hányingert

Lejtő Smíchov

Épp arról beszélgettünk a lakásban A-val,
hogy etikus-e megosztani egy babafotót.
Ekkor írod, hogy egy találkozó sok kérdést
és fejfájást helyrerakna,
de most ez nem lenne konstruktív,
mivel, amíg lehet, szeretnél dolgozni a kapcsolaton.
A-ék mondták, hogy menjek, mert fürdetés van.

Elindulok a Šrámka utcából ijesztően meredeken.
Vissza kell olvasnom többször, amit írtál.
Megengedem magamnak,
hogy sört igyak egyedül, idegen városban.
A boltban elfogadják a kártyát.
Kiszóródott macskatápra lépek.
Te dolgozzál csak a kapcsolaton.

Kiülök az autópálya felé.
Alattam jönnek-mennek a kamionok.
L'Oréal, Smíchov, pozor.
Távolban egy koncert kezdődik.
Elindulok a hang felé.

Inkább betérek az Alé bárba a Smíchovban.
Erősebb sört iszok, már nem egyedül.
Egy időre el is felejttem,
hogy dolgoznod kell a kapcsolatodon.
Továbbállok egy villamosmegállóba.
Sokáig tűnődök, villamossal menjek,
vagy gyalog.

Később a Stefanukov hídon szívom a vasak gőzét.
Már lassan kanyarodnak a villamosok.
Felmegyek a hegyoldalba, lehugyozok a városra,
közben a Ministerstvo průmyslu a obchodu kupoláját nézem.
Mikor visszafordulok kitépem a fülhallgatómat a fülemből.
Egy vörösborfogú hajléktalan jön pénzt kérni,
amikor ezt írom.

Kijutok megint a bitumenre.
A Narodni Technické Museumnál megint lassultak a biciklik.
Dolgozzál csak a kapcsolatodon,
majd én megkeményedek,
mint az Ikaruson az ablaküveg gumija.

A Letohradskán balra fordulok
telefonjukba meredt párok mellett.
Eltűnik a múzeum fénye.
B. hív, hogy hétfőn kezdhethük a tisztasági festést.
Megint üvölt a Letenský alagút.

Közben egy Dominika-arcú lány látszólag megnéz,
majd eltűnik a sötét Dobrovského utcában.

Danielle Hope

Hóesés

Ma este öt körül
hó kavargog bele a sötétségbe
az égből, mi narancsszínű volt egész nap.
Távoli villámok villanak, míg gyorsabban hullik.

Biliárdgolyónyi hópelyhek borítanak fehér színt
autók, csúszós járdák, hajlott hátú
emberek, esernyők, kopasz fák és köd fedte
menedékek felé hömpölygő buszok fölé.

S a hóval hímzett kertek más teleket
idéznek, mikor a parkban hógolyóval
dobáltunk ócska gúnyájú, hagymaorrú,
kopott kalapos alakokat: hideg házak, hidegebb terek.

De milyen lett volna, szerelmem
utazni könyörtelenebb hóban
vagonokba vagy munkára hajtva
át határokon, savanyú

fagyott kenyérrel a kézben, csupasz
gallyá fogyva az éhezéstől.
Gyertyát gyújtok az asztalomon, lerajzolom a kezed –
milyen szerencsés vagyok, hogy ismerem kontúrjait,

hogyan nézhetem, míg serpenyőt ráz a tűzhelyen.
És a fagerendák alatt, ahogy szeled
a krumplit és a kenyeret, lágy gázláng
melegíti át bőrünk tájképeit.

(fordította: Szabó Krisztina)

Herbert Fruzsina

Harald, a tudatos

Harald homlokát ráncolva ült egy fatábla előtt. Kezében ecset volt, belemártotta a sárga festékbe, amely lassan a fekete kavicsokra csöpögött. Kedvenc lennadrágját viselte, melyet még Bangkokban vett, a fenékén laza, a bokáján szoros volt. Tűzött a déli nap, Harald kopasz fejét nem fedte sapka. Szétnézett, leült az egyik nagyobbacska kőre, kicsit égette a combját. Mint mindig, most is a füle mögött kezdett el izzadni, nézte, ahogy a sárga festékfoltok mellé potyognak a cseppek. Mint egy modern művészeti alkotás, gondolta Harald, adhatna neki valami jó címet, például *Foltos szalamandra alulnézetből*, és kaszálna ná ezrével az eurókat, mint az unokaöccse, akit olyan nagyra becsült a család. Na de most koncentrálni kell. Melyik felirat legyen: *Az út maga a boldogság* vagy *Minden szenvedés gyökere a vágyban keresendő*? Harald tanácstalanul nézett a lótuszülésben meditáló békaszoborra, mintha tőle várna megoldást. Az első, az persze nagyon igaz, állapította meg, de vajon nem túl igaz-e ahhoz, hogy fonott táskás, tetovált bokájú vendégeire is hasson, akik napi szinten fogyasztják az idézeteket Instagramon, rágás nélkül nyelik őket, mint kacska a nokedlit. A második viszont rossz lehet az üzletnek, húzta össze Harald a szemöldökét. Ki akar egy jógatáborba lépve máris a szenvedésről olvasni? Két év pandémia után egy rossz értékelés az utolsó, amire szüksége van. Valami más kellene. Valami, ami hidegzuhanyként éri az érkezőket, persze nem, mint egy fájdalmasan hideg zuhatag, hanem inkább, mint egy frissítően hűvös vízfátyol, amely elindítja őket az az öntudatra ébredés útján. Amit birtokolsz, az birtokba vesz – jut hirtelen eszébe, és már húzná is a sárga festékkel az első vonalat, de megáll a keze a levegőben, elbizonytalanodik, utána kellene nézni, hogy ez az idézet

biztos Buddhától vagy inkább mégis a *Harcosok Klubjából* származik, amit tegnap este látott a tévében. Sóhajtott, és a vízzel teli befőttesüvegbe tette az ecsetet. Akkor ez későbbre marad.

Számba vette aznapi teendőit. Meg kell metszeni a citromfát, a medencét fel kell önteni klórral, hogy el ne szaporodjanak benne az algák, a vacsorához be kell pácolni a tofut. Utána pedig jön a délutáni program, tudatos séta a tengernél, majd tudatos légzésgyakorlatok. Elvégezte a kertben a teendőket, majd sétálni vitte a jógacsapatot. A parton erős szél fújt, amely felkapta a strandról a homokot, és betöltötte vele a szempillák tövét, a fülkagylókat és a melegtől kitágult pórusokat. A séta lényege, kiabálta Harald a szélben, hogy kapcsolatba kerüljünk belső énünkkel, kikapcsoljuk a mesterséges vágyaktól fűtött agyat, amely egész nap csak pörög és pörög, mint a körhinta. Séta közben koncentráljunk a légzésre, a belégzés az itt, a kilégzés a most, felejtsük el a múltat és a jövőt, hagyjuk, hogy a kövek csiklandozzák a lábidegeinket, érzékeljük a fájdalmat, de semmi esetre se értékeljük, találjunk vissza a jelenbe, a létezésbe. Harald mélyet lélegzett a homokos levegőből, homloka kisi-mult, érezte, ahogy az apró homokszemcsék a hörgőikhez érnek. Milyen kevés valódi szükséglete van az embernek, gondolta, miközben érzékelte, hogy a hűvös tengeri levegőtől libabőrös lesz, de nem értékelte, hogy fázik, hogy fáj, ahogy a vulkanikus kavicsok a talpába szúródnak, hogy fel kellene tenni föni a vacsorát. A légzésére koncentrált. Némelyik kavics kerek és lapos volt, de nagyrészüket inkább formátlan és hegyes, amitől olyan volt, mintha csavarokon lépkedne. Tudatosította magában ezt az asszociációt, a természetesről (kavics) a mesterségesre (csavar), és észbe kapott, hogy hiba csúszott a rendszerbe, homok a gépezetbe, nincs mese, a meditálási technikáján még akad kivetnivaló. Ahogy ezt kimondta magában, beindult a vészjelző, hoppá, ez már nemcsak elkalandozás, hanem még annál is rosszabb, sőt egyenesen a lehető legrosszabb, ami egy meditá-

ció közben történhet. Legszívesebben visszatekerte volna gondolatait, mint egy filmszalagot, de már késő volt. A gépezetről ugyanis eszébe jutott a drezdai autóműhely, ahol napi nyolc órában szorítgatta és lazítgatta a csavarokat a Volkswagene-ken, és a szülői kertes ház meg a bársonykanapé, amin püffedt testű anyja pihengetett, és ha már az anyjánál tartott, akkor persze a lemondó tekintet a kerek szemüveg mögött, amit csak nagy erőfeszítések árán tudott kiszorítani a tudatából. Erről pedig az a bizonyos nap, ébredése napja, amikor kínait rendelt az éjszakai műszak után, édes-savanyú levest és szecsuani csirkét. A zacskóba, vélhetőleg a jó értékelés reményében bele-rejtettek egy szerencsesütit. Harald kettétörte a félhold alakú tésztát, és elolvasta a cetlit: „Létezik egy bizonyos pillanat az életben, amikor fontos, hogy felébredj. Ez a pillanat most van.” Harald érezte, ez az üzenet személyesen neki szól, egy felsőbb hatalom gondoskodott róla, hogy eljusson hozzá. Még aznap megrendelte Gautama Sziddhártha tanításait Amazonon, és beteget jelentett. Ez volt az első lépés azon az úton, amely ide vezette Haraldot, erre a kietlen szigetre, ahol nem volt más csak szél, vulkán, tenger és sivatag. Az összes őselem egy ilyen apró, száraz ponton a végtelen óceánban.

A csoport utolsó tagja is beért a parkolóba, autóba ültek. Harald a faluba érve az út szélén észrevett egy ismerős alakot, az egyik eltévedt táborlakó baktatott felfelé a dombon, a szál-lás irányába. Izzadt nyakszirtjéhez és vádlíjához homok tapadt. Automatikusan lelassított, hogy felvegye, de közben eszébe ju-tott, mit tanítottak a bangkoki kolostorban a thai szerzetesek az együttérzésről: a szenvedés multiplikátora, és gyorsan to-vábbhajtott.

A kertben már minden készen állt a következő program-ponthez, a tudatos légzésgyakorlathoz. A citromfa alatt egy óriási dézsa állt, tele jégkockával. Közben megérkezett José is, a sámán, aki nem csak a pánsípok szakértője volt, de egy

dobot is hozott magával, „boldogdob” – csak így nevezte, mert amikor megérintette dobverőivel, pont az univerzum ritmusára kongott. Ez a program hozta a legtöbbet a konyhára, csak a jég maga tizenhármat euróba került, a szállítása tíz euró volt, a vendégek viszont fejenként húsz eurót fizettek a gyakorlatért és a pár másodperces mártózásért a jegeshordóban. A táborlakók most a napellenző alá feküdtek, színes jógamatracokra. A sámán megkongatta a „boldogdobot”, és a testek hullámmozgásba kezdtek. Mélyen be, gyorsan ki, ezt egymás után harmincszor, hadd párologjanak a rossz gondolatok. A kertben két tyúk mászkált, a kitágult tudatú, vízszintes testek mintha hangszórón keresztül hallották volna, ahogy karmaik karistolják a kavicsokat. Harald a szomszéd faluból bérelte őket, csak néhány cent volt egy hétre két darab, és bármikor vissza lehetett őket vinni, ha éppen nem érkeztek táborozók. Az ötlet egy spanyol táborvezetőtől származott, akinek 4,4-ről 4,7-re ugrottak az értékelései Tripadvisoron, mióta tyúkokat tart. A kandúr, aki puha léptekkel sétálgatott a tudatos lélegzők között, sajátja volt, önszántából szegődött Haraldhoz néhány éve. Hallott róla, hogy az USA-ban terápiászerűen szállítják idősekhez a macskákat, jól tesz az embereknek a simogatás. Elgondolkodott, hogy felvegye-e egy külön foglalható programnak, péntek délután még lett volna egy néhány órás lyuk az órarendben. De végük a kiszámíthatatlan kandúr miatt, amely csak a zsírpárnákkal bélelt vendégek ölét találta elfogadhatónak, letett róla.

A légzésgyakorlat után Harald kisütötte a pácolt tofut, összekeverte a sült szójababbal, és egy nagy fatálban a táborozók asztalára tette. Ők már kortyolgatták a forró és fűszeres jogi teát. Harald eleinte minden este a vendégeivel ebédel, de az első sikeres üzleti éve után egyre ritkábban vette rá magát. Honnan jössz, mit dolgozol és miért vagy itt, ismétlődtek a kérdések, gázrugó-ellenőrzés, lökhárítórögzítés, ajtó-tömítés, minden nap ugyanaz a menet, csak most a citromfa alatt.

Most is csak fél füllel hallgatta a beszélgetést. Egy szőke hajú svájci bankárlány feltűnően gesztikulált, puha és kerek arca nem illett vékony testéhez. Múlt héten mondott fel a munkahelyén, és ide jött, hogy jobban megismerje önmagát, mielőtt új munkát keres. Egy kis pihenés, mondta, feltöltődés a napon, és a komfortzónáját is szeretne volna már egy kicsit elhagyni. Beszéd közben foltokban kipirosodott az arca, és tüsszentett, miközben a macska az ölét fürkészte az asztal alatt. Végül egy holland lány párnásabb combjai mellett döntött. Igen, a komfortzóna, helyeseltek a többiek, az új kultúrák és nyelvek a komfortzóna feszegetésére nagyon is alkalmasak. A svájci bankárlány az eget kémlelte, a naplemente sötétre színezte a medence vizét, sóhajtott egyet. Ruhája kicsit szúrta, belementek az egzotikus gyümölcsfa leveléről a láthatatlan tüskék, mialatt a függőágyban feküdt. Miért pont oda kellett ültetni egy ilyen kellemetlen növényt, tűnődött. Talán, mint a szurkáló kavicsok, a növény is a program része, és segít visszatalálni az önmagához vezető útra?

A komfortzóna szó hallatán Harald egészen felélénkült. Mint a téma igazi szakértője, halkan kezdett mondandójába, alig gesztikulált, de szeme ide-oda cikázott. Végre itt volt az alkalom, hogy bevesse kedvenc szókapcsolatát, és másokat is rávezessen a felébredésre. „A fogyasztói társadalom csapdája” – mondta, és még jobban lehalkította hangját, mint aki titkot árul el. Élvezte, ahogy szétmállanak a szájában a szavak, omlósan, mint a hirtelen pirított tofu, és melegség járta át, ahogy a *csapda* szóhoz ért, amely egyszerre volt fenyegető és sokatmondó, akár egy jóslat, de hangsúlytól függően akár lehetne az unokaöccse festményének címe is. Ez a bizonyos csapda – folytatta, képes komoly blokádot létrehozni a testen, összegubancolni a különböző csakrákat, meggátolva az életenergia szabad áramlását. Még szerencse, hogy Juan, az elismert csakramaszírozó hetente ellátogat ide, és fél óra alatt

úgy átmaszírozza a gócpontokat, hogy utána csakúgy száguld rajtuk az energia, sebességkorlátozás nélkül, akár egy Volkswagen a német autópályán. Az utolsót inkább nem tette hozzá, hanem csak annyit, hogy a csakrakarbantartás ára hatvan euró (fizetni készpénzzel és kártyával is lehet), és már indult is a békaszobor felé. Ecsete végével áttörte a sárga festék ropogósra száradt felszínét, és belemártotta a sörtét.

Anna Hulačová
Tótágast álló alvilág (részlet), 2020
beton
Vilnius, Baltic Triennial 13
(fotó: Václav Litvan)

Déri Anna

Stég

Hallgatom csendesen
ahogy öreg
halászbárkák nyögnek
kint a tengeren.

Kora május van
nedves a levegő
apám mégis úszni
indul meztelenül.

Miközben távolodik
egyre hangosabban
csapdossák testét a hullámok
megrémiszt a vízricsaj.

Máshova nyúló stégeket
kerestem, de csak anyámat
látom ahogy a parton áll
és apám nevét ismétlgeti.

Elfogyok

rég bezárt ÁFÉSZ-kocsma teraszán
valamiféle csendbe belemeredve
ülünk némán egymás mellett.

érezem hogy elfogyok olyan meleg van
apránként elveszítem súlyomat
az arcodat alig látni a naptól.

sorolod az idén kik mentek el,
üvegemet emelve mondom:
nincs *előttünk* és nincs *utánunk*.

Rédey-Webb Hanna

Kordonok közt a rakparton

Kordonok közt a rakparton
sután hezitál a koravén.
Májvörös pocsolyák cuppognak,
rokolyán szövöget a szürke,
ködös levegő.
Bababőrös ráncok közt megül az idő,
látomásszemcsék sompolyognak sarkokon.
Régen esernyőhajón úszott a viharos lefolyóban,
rikoltásokat időtlen kölcsönzött az orkánnak.
Most turbinák hasogatnak atomperceket,
a grafitban ózonos melankólia pendül.
És nézi a legördülő dátumhullámot,
a nap-hó-év-vízesést,
az évszakgödröket a tenger mélyén,
és várja,
hogyan leteljen ez is, az is.
Finom krepp-papírba próbálja csomagolni az álmokat,
ólmokatonák szívébe zárni minden bánatot.
A sejtekbe beszivárog a só,
krónikus szomjúságtól öklendezik a komor logosz,
és szerelmesek párállanak a fürdőszobáinkban mindenütt.
Már legalább a testsúlya kétszerese
mállott le róla deszkarésekbe bújva
itt is, ott is,
hogyan ne maradjon ki semmiből.
Kilókat és pestósüvegeket dobál a neonfolyóba,
Látszik a távolban a recsegős,
sercegő hővonat,
limbikus rezgések osonnak a gerincvelőben,

haszontalan flangálás,
csuszamlás a létben,
glitchvetületek.
Rázkódnak a szervek a vonaton,
percet álmodik a téboly,
nyugtalant a halogatás.
Lázasan sűrögnek az atkák,
már annyi ideje ül itt,
mindig, kivétel nélkül rásötétedik.

Dénes Gergő

Üresen

– Kifogytam – vallom be.

Kint állunk Tomival a bár előtt. A csukott ajtón át is jól hallatszik a dübögő zene. Levegőzni jöttem, de már fázom. Tomi a nedves aszfaltba tapossa leégett cigijét.

– No para – mondja, és rágyújt egy újabbra. – Meghívlak.

A szemközti kocsmából egy csapat gimis korú srác dől ki az utcára. Ahogy elhaladnak mellettünk, ránk pillantva hangosan felröhögnek. Az egyikük lemarad, és jobban is megnéz minket.

– Valami gond van, haver? – kérdezi Tomi.

A srác összevonja a szemöldökét:

– Nincs egy cigitek?

Tomi ad neki. A barátai egyre messzebbről kiáltoznak, hogy igyekezzen már. Nem mozdul.

– Hát ez meg? – mutat széles mozdulattal a ruhánkra.

– Nem látszik? – kérdez vissza Tomi, de látva a srác értetlen tekintetét, felém biccent: – Ő itt Descartes. Én meg Szent Tamás vagyok.

– Aha – fújja ki a füstöt a srác. – Felőlem.

Int, és a haverjai után siet. Mi még maradunk néhány percig. Tomi a fekete csuhájában, én meg a széles galléros köpenyemben, fejemen a női parókával és a vékony bajusszal, amit Szofi ottfelejtett szemceruzájával rajzoltam magamnak. Választhatam volna mást is, de hát az alapképzésen Descartes-ról írtam a szakdolgozatom, ráadásul napra pontosan négyszáz évvel később születtem, mint ő. A hasonlóság persze nem akkora, mint vártam, de a filozófia szak farsangi ivászatára pont megfelel.

Visszamegyünk a bárba, Tomi rendel a pultnál két rumot. Jólesik belekortyolni. Eléggé átfáztam odakint, a korábbi köröket meg már alig érzem. A helyiségben félhomály, fényt csak

a lila szűrős hangulatlámpák és az asztalokon lévő mécsesek adnak. Az egyik sarokban találunk két szabad helyet. Mellettünk az évfolyamtársaim, öltözőkük alapján német idealisták és francia egzisztencialisták akarnak lenni. Vitatkoznak, nem értem, miről.

– Na és hogy állsz a szakdogával? – kérdezi Tomi.

Van egy kis számonkérés a hangjában, mintha még mindig BA-s lennék, ő pedig a mentorom. Ösztönösen lesütöm a szemem, és beismerem: elakadtam. Nem tudom, miért, magyarázkodni kezdek: mostanában egyre többször környékez meg a kétely, sokszor hiszem úgy, hogy semmi értelme annak, amit írok.

– Jobb, ha összekapod magad – mondja. – Különben nem jutsz be a doktorira.

– Talán nem is akarok – jegyzem meg halkán.

Nem hallja. Már a saját disszertációjáról beszél. Az utolsó simításoknál tart, készül a védésre. Jövőre megcéloz egy tanársegédi állást, persze nem itt, inkább a CEU-n. Nem igazán figyelek rá. Az asztalon vibráló gyertyát nézem. Méhviasz. A láng tövéből legördülő cseppek elkenik a hatszögletű sejtmintát.

Tomi kiissza a maradék rumot, és feltápáskodik, hogy hozzon még. Zavartan jegyzem meg: amíg nem találok új munkát, tényleg nincs keretem az ilyesmire. Nagyvonalúan legyint:

– Mondom, hogy meghívlak. – Vállon vereget, egy kicsit talán erősebben, mint szokás. – Mi másért adnák az ösztöndíjat, nem igaz?

Eltűnik a pultnál álló sorban. Én az asztalnál maradékhoz fordulok. Valami folyóiratról beszélnek, hogy Q1-es, aztán mégis milyen szar. Csak mondatfoslányokat hallok. A bár túlsó végében az esztétikusok alter zenekara épp most zendít rá egy újabb számra. A színpad előtt fehér lepedőbe bugyolált, elsőéves preszokratikusok dülöngélnek; a végzős Bécsi Kör keresztbe font karral húzódik odébb.

Tomi visszajön, kezében egy felesekkal megpakolt tálcát tart. Hamar elfogy, mondja, és máris felhajt egy pohárkát. Nem szólok semmit, de én is elveszek egyet. Hangosodik a zene. A táncolókat nézzük.

– Egész sok a jó csaj – hunyorít feléjük Tomi.

– Ha te mondd.

– Most mi van? – kérdezi, aztán magától is rájön: – Jaj, még mindig a Szofi?

A gymrom környékén rándul egyet valami. A bár eléggé zsúfolt, mégis úgy érzem, mintha végtelen nagy lenne a távolság köztem és a többiek közt. Arra gondolok, hogy nem kellett volna egyedül idejönnöm. Meg arra, hogy ha szilveszterkor nem lettem volna olyan hülye, akkor most mi is úgy lassúznánk Szofival, mint Abélard és Héloïse ott a hangfal mellett.

– Ugyan már, haver – nyújt felém Tomi egy újabb felest –, ez mindenkivel megesik néha, de túl lehet élni. Persze nem árt egy kis környezetváltás, tudod, új helyek, új csajok. Erre van az Erasmus.

Becsukom a szemem, és lehúzom az italt. Meg akarom mondani Tominak, hogy tartsa meg a tanácsait. Hogy leszarom a véleményét. Ahogy mindenki másét is. De nem mondok semmit. Nincs elég levegő a tüdőmben.

Tomi egy római félév emlékeiről áradozik. Észre se veszi, hogy most is inkább az asztali gyertyára fókuszálok. A mécesstartó aljában cseppenként gyűlik az olvadt viasz. Szeretném megérinteni. Tudom, hogy forró, de alig érzem, egy pillanat alatt rádermed az ujjamra. Finoman lehúzom a bőrömről. A méhsejtből ujjlenyomat lett. Egy forma, ami most már közös bennem és ebben a viaszdarabban. Megrázom a fejem. Zsibbadnak a végtagjaim és melegem van.

Tomi feláll az asztaltól, bejelenti, hogy kimegy hugyozni, visszafelé pedig majd hoz még egy kis rumot. Szólni akarok, hogy nekem nem kell, de túl gyenge a hangom. Amíg várok,

próbálom megszámolni az előttem sorakozó üres pohárkákat. Nehezen megy. Néha mintha maguktól el-elmozdulnának, meg amúgy is olyan furcsán csillognak a színes fényben. A paróka borzasztóan melegít, érzem, ahogy izzadni kezd a homlokom. A zene most már rém hangos, csak egy-két szót tudok elkapni, de azok is idegennek hatnak. Sűrűn pislogok. A tompa fények valahogy összekeverednek; nem látok arcokat, csak mozgó ruhadarabokat. Friss levegő kell. Feltápaszkodom. Kicsit szédülök, de azért elindulok a kijárat felé. Senki se vesz észre.

Kint az utcán olyan csend van, hogy egy másodpercig azt hiszem, megsüketültem. Mélyeket szippantok a jéghideg éjszakából. Ez segít. Tudni szeretném, mennyi az idő, valahogy sikerül előhalásznom a köpeny alól a mobilom. A képernyő üres, biztos lemerült az aksi. Eszembe jut, hogy nem is köszöntem el Tomitól, de mindegy, nem akarok visszamenni.

Elindulok arra, amerre a legközelebbi megállót sejtem. Az utca végében meg is találom. Teljesen kihalt, a menetrend-kijelzőn csak egy hibaüzenet ismétlődik. Minden néma. Egy fekete macska szalad keresztül az úton. Aztán még egy ugyanolyan. Egyedül maradok, mégis úgy érzem, hogy figyel valaki. Nem tudhatom, mikor jön a következő busz, már ha egyáltalán jön. Látszik a leheletem. Néhány perc után eldöntöm, hogy inkább gyalog megyek.

Elered az eső. Most örülök a parókának, majdnem olyan jól véd, mint egy sapka. Egyik mellékutcából a másikba jutok, mindegyik szűkebb az előzőnél. Az épületek egyre öregebbnek tűnnek, a régies stílusú kandeláberek narancssárgás fényt árasztanak. Nehezen tudok csak egyenesen menni, gyakran megbotlom. A macskakövek közti rések úgy terelgetik a vizet, mintha középkori kanálisok lennének.

Valamiért muszáj hátranéznem. Az utca végében egy sötét alak áll. Egy hosszú, kapucnis kabát. Elindul felém. Megsziporázom a lépteim, de tartja a tempót. Mintha nem is járna,

inkább siklana. Befordulok egy merőleges utcába. Ide is követ. Hiába igyekszem, egyre közeledik hozzám. Reszketek, és nem csak a hideg miatt. Itt van mögöttem. Már csak pár lépés.

A talaj imbolyogni kezd alattam, de nem lassítok. És nem is nézek hátra. Nincs rá szükség.

– Hová sietsz? – halk, mégis éles a hangja, mintha a szél sziszegne.

Valamiért azt hiszem, ha válaszolok, azzal elúzódom:

– Haza – meglep, milyen üresen hangzik, pedig így van, nem vár ott semmi és senki.

– Haza, haza – visszahangozza a hideg susogás. – Ennyire biztos? Hiszen nem tudod, hol vagy, hogy mikor, de talán még azt sem, hogy egyáltalán ki vagy.

Egy lefelé vezető lépcsősorhoz érek. Szorosan a nyomomban van, ezért nem állok meg. A csúszós lépcsőfokok ide-oda táncolnak, a parókáról a szemembe folyik az esővíz. Nem látom és nem is érzem, hogy merre jár a lábam. Tarkón legyint a gondolat: esetleg nem is az én lábam? Inkább Descartes-é? Vagy talán senkié? Ha nem figyelek, talán csak egy üres köpeny éri el a lépcső alját.

– Most megvagy! – kiált a fülemből gúnyosan a szél.

Mintha valaki hátba vágott volna, nekidőlök a korlátnak. A zsibbadás, ami eddig minden tagomra kiterjedt, hirtelen összerándul egy adott pontba, a gyomromba. Okádni kezdek. Vastag sugárban dől belőlem a sav meg a rum. A szememben víz és könny, valahol messze egy harang zúg.

Nem tudom, meddig tart. Arra figyelek fel, hogy mikor elhal a hang, az eső is eláll. Minden tagom nyirkos és reszket, de nem zavar, hisz legalább a sajátjaim. Körülnézek. Úgy tűnik, egyedül vagyok a lépcső aljában. A kandelábernek fénye barátságosan tükröződik vissza a nedves kövekről. Köpök egyet, közben pedig rájövök, hogy nem is erre lakom. Vissza kell másznom a lépcsőn. Mély levegőt veszek, és az egyik kezemmel szoro-

san megmarkolom a korlátot. Mielőtt megindulok, lehúzó
a fejemről a ronggyá ázott parókát. Mert bár nem vagyok Des-
cartes, én se akarok megfázni a hajnali utcákon.

Anna Hulačová

Arckép virágokkal, 2017

beton, grafitrajz festett fémlemezen

(fotó: Michal Czanderle)

Simon Bettina

A kétségbeesés évei

Van, akivel nem lehet őszintén beszélni.
Félek, ilyen leszek én is lassan,
vagy már most ilyen vagyok.
A személyesség új kategóriájára vágyom,
csak az egyik szemem festem ki.
A versírás mégiscsak őszinteség,
nagyon sok mindenhez képest.
A versírás mégis csak őszinteség.
Egész télen egyetlen hosszú verset írok.
Olyan, mint az ezüstszínű matrac,
amin tornázás közben azt olvasom,
gyorsabban kéne élni. Olajozottabban,
gondolom. Nem tudom levenni róluk
a szemem, hatalmas, csillogó lufik
világítanak a boldogtalan utcán.
A pánik kerülget, ha erre gondolok.

A régi albérlet

Egy villa hiányzik a többi közül.
Nem tudom, elmondtam-e,
amikor a hajnali vonattal elutaztál,
még a darálós vécés albérletből.

Nem húztam le, nehogy elduguljon
nekem is. Annyit meséltél erről,
és a javítása egy vagyonba került
számunkra akkor.

Most már tudom, felesleges
volt kicsempészni a lakásból
a villával együtt, amivel kivettem
a vécéből. Csak a nedves törülőkendőt
nem darálja le.

Te beledobtad, én meg nemrég
tudtam meg, hogy mi ez. Elkezdtem
használni, erről jutott eszembe
az a reggel. Csak a nedves törülőkendőt
nem darálta le, a többit igen.

Áfra János

A kert bejáratánál

Elfogadod ezt az utolsó mondatot,
vagy már betelt, ami be tudott telni,
van-e tér, amiben visszhangozhatunk,
vagy nincsen többé semmi, ami meg-
pihenhetne gyöngén és zavartalan,
ahol a mag virágtól szebben tündököl,
mert még annyi mondandója van?

Heg

Dühösen löktelek el magamtól,
és te irányérzéked vesztve estél be
egy körvonaltalan szobába, át a küszöbön,
mielőtt büntetésből felébredtem volna
itt, ahová megint csak én tértem vissza.
Te küzdelmünk bebetonozott árnyékában
maradtál, örökké elszánt áldozat,
aki a régi emlékeket rám szabadítja
a semmi bugyraiba kapaszkodva,
és most piszkálhatom megint sötét helyed,
a középpontomba hasított összebet.
Ez az eltörölve is éles megbocsátás hege,
egy szem, amibe képek nem férkőznek be,
az alig-alig hallható, rángató érzet.
Vigasztalan morzsolom le köldökömről
a szöszökből és elhalt hámból
golyóvá formált galacsint, hasszöröm

munkájának kósza gyümölcsét.
A nyugtalanság hizlalta fel,
hogy megvédje a téged jelölő helyet,
ahol titkon most is tajtékszik az élet.

Anna Hulačová

Romolus és Remus, 2015
beton, agyag, digitális nyomat
(fotó: Viktor Takac)

A Frieze-re földutakon is el lehet jutni

Interjú Anna Hulačová szobrásszal

VERESS DÁNIEL

A magyar, de az angol nyelvben is használják az „arcvesztés” kifejezést a megszégyenüléssel határos lelepleződés, önmeghasonlás értelemében. Hogyan mondják azt csehül, hogy „losing face”?

ANNA HULAČOVÁ

Ztráta osobnosti, azaz karaktervesztés. Könnyen le lehet fordítani csehre a kifejezést, viszont mi nem használjuk ezzel összefüggésben az „arc” szót.

Azért kérdeztem, mert amikor megismertem a szobraidat, mindenekelőtt az arcok hiányát jegyeztem meg. Mintha precízen kivájtad vagy leszelted volna a fejüket a homlokuktól az állukig. A portrékkal foglalkozó esztéták örök dilemmája, hogy éppen az arcát vagy egy maszkot tart-e feljük az az alak, akivel szembenéznek. Az emberfiguráid értelmezési lehető-

ségei közé viszont belefér, hogy szembefordulva velük nem az arcukat, de nem is egy maszkot látnunk. Lehet amellet érvelni, hogy akarva-akaratlanul sikerült megkerülnöd ezt a vagy-vagy kérdést.

Hozzá kell ehhez tennem, hogy miután elmélyültem a szobraidról készített fotókban, elbizonytalanodtam. Minél többször néztem végig a munkáidat, annál inkább összpontosítottam azokra az egyszerű gesztusokra, amelyekkel a vágott felületet egyéníted. Az így nyert, új fejfelületet akár plasztikai és erkölcsi értelemben vett negatív maszknak is lehet nézni. Kérlek, mondd meg, te hogy hívod, minek tartod ezeket!

Az arc és a maszk dichotómiája engem is foglalkoztat, és változó, hogy melyik figurafejemnek van arca, és melyiken van maszk. Külön sorolnám azokat az alakokat, amelyek dupla maszkot viselnek. Az utóbbiak maszkjai közül az

egyik ismét csak szimbolikus, és vagy a személyiség lényegét fejezik ki absztrakt formákkal, vagy egy olyan, másik lelket, amely az egyébként halott testbe költözött.

Váltakozó az is, hogy melyik fejhez kapcsolok negatív benyomásokat, és melyiket találok kedvesnek. Szeretem például azt az üres arcot, amelyben egy hangya mászkál, vagy azt, amelyikben virágok nyílnak. Az alkotás során arra törekszem, hogy meditatív állapotba kerüljek, amikor úgy érezhetem, a természet rejtett világának része vagyok. A növények és az állatok ezt az állapotot szimbolizálják. Viszont ott vannak a küszködő figurák is. A figurális munkáim a személyiségekről való töprengés eredményei. Miből táplálkozik a karakterünk? Honnan érkeztünk erre a világra? És ha már ennek a világnak vagyunk a része, akkor miért küszködünk ennyit magunkkal és másokkal?

Ki szeretném emelni a *Személyi kultusz* sorozatot, vagyis azokat a szobrokat, amelyeknek a fejébe lépet tettem. A lép használatára az az ókori hiedelem inspirált, amely szerint a méhek állattetemekből keletkeznek. A jelenségben a

Mediterráneumban mindenfelé hittek, olvasható Vergiliusnál is a *Georgica* Aristaeus-történetében. A porzás és a méztermelés érdekében pedig egy rítus, a bugonia nevű bika- vagy tehénáldozat is szokásba jött. A rítushoz kapcsolódhatott egy másik téveszme, és vélekedhetek úgy is, hogy a méhek valójában nem a tetemből jönnek létre, hanem a halott test csak közvetítő, amelyen keresztül a lelkek méhek formájában érkeznek a holtak birodalmából a mi világunkba. Megfogtak ezek a hiedelmek. Ismét csak az embereknek az állatoktól való örök függését fejezték ki, miközben a méhek ma lejátszódó, tömeges kipusztulása miatt aktualitást is kapnak. Ugyanakkor szobrászként megláttam a bugoniában és az azzal kapcsolatos képzetekben a halott anyagnak a szimbolikus értelemben vett újjászületését. Vissza is térek újra és újra a léphez és a méhekhez.

Meg kell kérdeznem, amit másoktól is meg szoktam az embert ábrázoló sorozatokkal kapcsolatban: kik ők?

Anonim alakok. Nem mentesek az individuális vonásoktól, hiszen a

Anna Hulačová

Ehető, gyönyörű, megműveletlen, 2022

fa, beton, kerámia

(fotó: Michal Czanderle)

társadalom egyénekből áll, de valójában többet, embertípusokat, társadalmi hangulatokat reprezentálnak. Bár önarcképekről szó sincs, néha úgy érzem, hogy én vagyok ott. Amit hozzá próbálok tenni a szobrokhoz, az a saját érzelmeimhez, küszködéseimhez hasonló.

A könnyen felismerhető stílusban vágott, alakított fejek mellett a kerekded, áramvonalas formák szintén a kézjegyednek számítanak. Miért ragaszkodsz ehhez az alakításmódhoz?

Amikor szétvágok egy fejet vagy valami más depresszívét, dekadenset teszek a szobrokkal, érzem, hogy helyre kell billentennem az egyensúlyt. A kerek formák pedig pozitív hangulatot sugároznak. Mint nálam sok minden, ez is a kontrasztról szól. Nem akarok sem egyértelműen optimista, sem egyértelműen pesszimista műveket készíteni, mert mindannyian komplikált, paradox emberek vagyunk a természetünkénél fogva, akik ráadásul komplikált világban élünk, küszködünk. Tipikus eset, hogy az egyik tyúkszobromnak mintázás

közben levágtam a fejét. Teljesen, csak a nyaka maradt. És akkor a nyakcsomokra oda kellett rajzolnom egy mosolygós arcot. Így készült a *Happy end*. Viszont el tudom képzelni, hogy ha pozitív témákat dolgoznék fel, akkor szögletes, hegyes, valamilyen módon elidegenítő formákat használnék.

Fel tudod idézni, mikor tudatosult benned, hogy az alkotófolyamatban ennyire fontos tényező a kontraszt?

Talán amikor az első gyermekeimet vártam, 2014-ben, ekkor éppen a *Romulus és Remus* című szobron dolgoztam. Az biztos, hogy korábban naiv munkákat készíttettem, majd a terhesség alatt elkezdtem félni a világtól, legalábbis a sötét oldalától. Egyre csak azt kérdeztem magamtól, hogy mi lesz a gyermekemmel ebben a világban. Sőt, megértettem, hogy hiába vagyok alapvetően naiv karakter, a negatív gondolatok bennem is élnek, nem csak másokban. Akkor eldöntöttem, hogy küzdeni fogok. Nem menekülök el sem anyaként, sem művészként azokból a helyzetekből,

amikor lehetetlen optimista és tiszta megoldást találni. Ha az érzelmi és az intellektuális ellentétek elkerülhetetlenek, akkor ezekkel fogok dolgozni, ezeknek az egyensúlyát fogom keresni.

Tegnap este Pozsonyban nyílt tárlatod, ahol az iparosított mezőgazdaságot kritizáló munkákat állítottál ki. Ehető, gyönyörű, megműveletlen címmel. Úgy tudom, a környezetvédelmi mozgalomban is részt veszel.

Az igazat megvallva arra nincs időm, hogy klímaaktivistákkal a gyáralapítások ellen tiltakozzak, de itt, Klučovban – a faluban, ahová kiköltöztünk a szintén szobrász férjemmel, Václav Litvannal – alapítottunk egy szervezetet, és közösen lépünk fel a minket körülvevő természet és táj védelméért. Közel áll hozzám Donna Haraway gondolkodásmódja, és az a tapasztalom, hogy a „think globally, act locally” szemlélettel tehetünk ténylegesen a klímaváltság ellen. Emberek vagyunk, egyedül nem tudjuk megváltoztatni a világot, de helyi összefogásokkal igenis el lehet indítani pozitív folyamatokat.

A vidékünkön a monokulturális mezőgazdasági termelés a jellemző, aminek áldozatai a régi földutak is. A nagy, egybeszántott és ugyanolyan haszonnövénnnyel bevetett termőföldek között lassan elvesznek, még a helyiek is teljesen elfelejtik, hogy merre vezetnek. Ennek többek között az az oka, hogy eltűntek az útmenti fasorok. A táj rehabilitációja érdekében öt földút vonalán ültettük újra a gyümölcsfákat. Meglepően sok munkával jár, nem is maga az ültetés, hanem az a gondozás, amit a csemeték az első három évben igényelnek. Néha felteszem magamnak a kérdést, hogy jó ötlet volt-e egyáltalán belefogni ebbe. De a falubeliek, akik kezdetben abban is kételkedtek, hogy egyáltalán esztétikus-e egy búzamezőn keresztül húzódó fasor, most már támogatják a kezdeményezést. Felismerték, hogy a gyümölcsfák genius loci adnak a tájnak, ráadásul ezek az újra gondozásba vett földutak lerövidítik a távolságot a szomszédos falvak között. Többen csatlakoztak, és most már lokális aktivizmusról beszélhetünk, valódi segítséget tudunk nyújtani az

önkormányzatoknak és a polgármestereknek.

És mit gondolsz a művészet lehetőségéről? Lehet tenni művekkel is az olyan hatalmas kihívások ellen, mint a klímaválság? Hozzá tartozik ehhez a kérdéskörhöz, hogy sokat állítasz ki külföldön, elegáns galériákban, és megfordultál már szinte minden fontos művészeti vásáron az Art Basellel és a londoni Frieze-zel bezárólag. Ősszel ott leszel a legfontosabb latin-amerikai mustrának számító São Pauló-i biennálén. Itt annak a felső középosztálynak a tagjai találkoznak a műveiddel és veled, akik mélyen érintettek az ökológiai válságban.

A barátaimtól is meg szoktam kapni a kérdést, hogy van-e értelme szobrászkodni és fákat ültetni. Komplikált téma, talán érdemben válaszolni sem tudok. Mindenesetre azt elismerem, néha meggyűlik a bajom azzal, hogy többnyire a műkereskedelemhez kapcsolódó helyeken állítok ki. Nem akarom azt állítani, hogy a gyűjtők gonosz emberek, de tulajdonképpen örülök annak, hogy a galériám intézi az üzletet helyettem, mert így

elkerülhetek kényelmetlen helyzeteket, találkozásokat. Persze ezzel is küszködöm, szeretnék környezettudatosan cselekedni művészként is, de azt gondolom, összességében pragmatikusan viszonyulok az art worldhöz.

Ma már pragmatikusan kezelem az anyagokat is. Az akadémián és később még évekig az volt az elképzelésem, hogy csak természetes anyagokkal fogok dolgozni, de idővel be kellett látnom, hogy lehetetlen ragaszkodnom ehhez, mert a természetes anyagok nem időtállóak. Az utóbbi időben csak szimbolikus céllal egészítem ki fával, léppel vagy más természetessel a mesterséges anyagokból készített szobrokat. Igaz, ez sem ilyen egyszerű. A beton is szimbolikus, ráadásul nem teljesen mesterséges.

A New York Times 2019-es riportjában olvastam, hogy a prágai Képzőművészeti Akadémián több tanárod is provinciálisnak és naivnak tartotta a szobraidat. Akadt köztük olyan, aki később rájött arra, hogy nem kezelte a helyén a munkáidat, és ezt el is mondta neked?

Abból a cikkből kimaradt, hogy voltaképpen a záróvizsgaszűri kritizálta a diplomamunkámat. Jiří Příhoda, a tanárom, aki a leginkább követte a tanulmányaimat az egyetemi évek alatt, mindig is értette, hogy mit akarok, és végig támogatott. A diplomaszűrinek azonban valóban kevésbé tetszett a produkcióm, a *Hit, Remény, Szeretet, Barátság*. A Károly-hídra készített szobraitól ismert Ferdinand Brokoff munkáiból indultam ki, és arra voltam kíváncsi, hogy miként lehet eltolni ezeket a barokk figurákat a naivitás irányába. Végül a bírálók szerint túlságosan naivra sikerültek, de megjegyzem, ebben talán az is közrejátszott, hogy ebéd előtt kerültem sorra. Később egyikük se tartotta fontosnak, hogy kommentálja az esetet. Illetve, bocsánat, egy tanárnővel beszélünk azóta a védeusról.

Az éppen futó pozsonyi tárlatod szóba hoztam, de egyébként sem ritka, hogy a régióban mozogsz. Például állítottál már ki Budapesten is, és volt közös prágai kiállításod Keresztes Zsófiával. Van olyan téma, amit a közép-európaiak

könnyebben megértenek, mint a távoli régiók közönsége? Az összehasonlítási alapod elég vastag a válaszhoz.

A szövetkezetesítés jut eszembe. A białystoki Arsenalban megrendezett Földönkívüli méhek, kérünk titeket, mentsetek meg minket! című kiállításom koncepcióját az erőszakos kollektivizálásra, részben a saját családom történetére építettem. A szocializmus idején a szüleimtől is elvették a termőföldjeiket, és bekényszerítették őket a termelőszövetkezetbe. Magyarországon, Lengyelországban, Szlovákiában nem kell magyarázni ennek az okait, máshol igen.

A prágai hunt kastner galleryhez tartozol, amelyet az utóbbi években a régió egyik kiemelkedő galériájaként tartanak számon. Hezitáltam, hogy feltegyem-e neked ezt a kérdést, mert úgy tűnhet, hogy reklámozásra kérlek, mégis érdekel, hogy belülről te miben látod annak az okát, hogy a galéria neve ma már ennyire jól cseng.

Ebben biztosan szerepet játszik az, hogy bátrak. Tavaly az Art Baselben kiállították a fiatalon, vi-

szont még 2011-ben elhunyt Ján Mančuška munkáit. Mondta is az egyik vezetőnk, Kacha Kastner, hogy könnyen lehet, semmit nem fogunk eladni, de meg kell mutatnunk ezt az életművet itt, Bázelen mindenkinék.

Sok szobrodat el tudom képzelni a galériafalakon kívül. Ami pedig valóban kikerült – így a Károly téri metrólejárat falaira függesztett domborműveid vagy tavaly a zlíni Prostor, azaz „Tér” triennálén bemutatott szobrod – jól illeszkedett a városi környezetbe. Ha megbízának Közép-Európa emlékművének a megtervezésével, és egyúttal szabad kezet kapnál, akkor mit készítenél? Az is érdekel, hol állítanád fel a legszívesebben.

Szerintem a régió jelenét mindekelőtt a szocialista múlt határozza meg. Pontosabban a posztszocialista állapotot és a rendszerváltás után ránk szakadt kapitalizmust tartom lényegesnek. Ráadásul foglalkoztat a gyerekkorom időszaka, a kilencvenes évek és – részben ezzel össze-

függésben – a földönkívüliekbe vetett hit. A kilencvenes évekre pedig annyira jellemzők a gabonakörök és az azokról terjedő elméletek. Ahogy a hirtelen szabaddá vált világban összekapcsolódott az emberek fejében a mezőgazdasági és az egzisztenciális válság, illetve a paranormális iránti vonzódás. Szóval ha tényleg olyan emlékművet készíthetnék, amelyet csak gondolok, akkor egy búzamező közepén állítanék fel valami hatalmas sci-fi monументumot. Egy ilyen szobron egyébként is már régen töröm a fejem.

Az Apokrif 2022 tavaszán hagyományteremtő szándékkal közép-európai képzőművészek munkáiból közölt válogatást, és vállalta, hogy a jövőben az évfolyamindító lapszámok képrovatában kitekint a régióra. Az Anna Hulačová munkáiból szerkesztett összeállítás és a szobrásszal készített interjú a sorozat második része. A beszélgetés a világhálón zajlott 2023 februárjában, angolul.

Anna Hulačová
Túlélni és mutálódni, 2020
beton, fa
(fotó: Ramiro Chavas)

Sunyulás, kocsmakerttől a felnőttéig

Taródi Luca, *Egyszer végre fiatalok leszünk*, Budapest, FISZ-Apokrif, 2022

A bár nyelvileg kissé nehézkes, egyébként találó címmel rendelkező *Egyszer végre fiatalok leszünk* sok tekintetben egy tipikus első kötet. Van benne egy egészen apró csipetnyi szerelem (Tavasszal), egy kis (biblikus allúziók mentén építkező) „istenes líra” (Háromszor, A ponty), na meg sok gyerekkori élmény, pontosabban felnőtté válás, nagyon sok felnőtté válás. Utóbbit azért hangsúlyozom, mert már csak számszerűleg nézve is a felnőtté válás problematikája teszi ki a kötet jelentős hányadát. S hogy visszacsatoljak még a címhez: továbbgondolva Demény Péter értelmezését („az a fiatal, aki gondtalan, az itteni fiatalok azonban mindannyian rendkívül gondterheltek.”), Taródi a kötet címevel – és persze kötetével – igazán újszerűen épp azt mutatja meg, hogy a fiatalság tulajdonképpen egy vágyott, kulturálisan megelő-

zött ideál, amelyre a (mai? magyar?) fiatalok örökké csak vágyani és várni tudnak, ha kell, tíz évet, ha kell, ötvenet – mondhatnám az *Idill* című verset parafrázálva.

Itt el is érkeztünk az első, a kötettel kapcsolatos problémámhoz. Merthogy ezek az akár külön-külön folyóiratpublikációkban jól működő versek így egymás mellé rendezve egy idő után repetitívvé, kifáradttá válnak. Nyilván ez nem csak tematikai probléma. Hiszen a kötet egésze szempontjából nézve nem az a gond, hogy majdnem az összes vers ugyanazt a témakört járja körül, hanem hogy annak poétikai megvalósítása is veszélyesen önismétlő: vagy gyerekeket látunk, akikben felsejlik a felnőttkori önmaguk, vagy megfordítva, (fiatal) felnőtteket látunk, akikről szép lassan kiderül, hogy gyerekek – mintha mindig az lenne a főleg

allegorizáló művelet, hogy két lencsét szép lassan egymásba csúsztatunk. Ez, azon túl, hogy amúgy sem egy igazán meglepő technika, egymás után újra és újra lejátszva könnyen kiszámíthatóvá, és a szó konkrét, kommunikációs értelmében önismétlővé válik – mintha minden vers ugyanazt hajtogatná: gyerekek vagyunk még, de közben fel is kell nőnünk.

Egyébként azt is el tudom fogadni, ha egy kötet magáról nem mint kötetegész, azaz mint szerves műalkotás gondolkodik, hanem pusztán úgy tekint magára, mint egy *gyűjteményre*, mely csak összegyűjti a költő elmúlt x évben írt verseit. Csak persze ehhez az kell, hogy a szövegek önmagukban (is) megállják a helyüket. Az *Egyszer végre fiatalok leszünk* esetében viszont sok vers önmagában is több gyengébben sikerült megoldást tartalmaz.

De mire gondolok konkrétan?

Taródi Luca sok helyen egész egyszerűen *nem jó* szavakat használ. A *Veteránok* című versben a lebegő pacalra a „veterán harmadikaskok” – akikről kiderül, hogy itt is egy allegorikus egymásba csúsztatással van dolgunk, és ők tulajdon-

képp felnőttek – „szentimentális” tekintettel néznek a pacalra, ami eközben meg, feltételezem, valami régi borzalom mementójaként jelenik meg. Hiszen a „szentimentális” – most eltekintve a korstílustól – érzelgős,

legjobb esetben is érzelmes, szóval valami édeskés, elgyengült állapotot jelent. Nem hiszem viszont, hogy a pacal rémképe ilyesmit

váltana ki az öreg veteránokból: inkább „ádáznak”, esetleg még az évek/évtizedek távlatából megcsalatra „nosztalgikusnak” tudom elképzelni az ilyen tekintetet. Hasonlóan (legalábbis nekem) inadekvátnak tűnő szóválasztást érzek a *Nyilvános bűnbánat* című versben, ahol – amiként azt a cím is megelőlegezi – a női versbeszélő arról az álmáról ad számot, amelyben „bűnbánatot” érez az epilátlan lábát rosszalló metróközön-ség előtt. Itt is azt érzem, mintha szimplán nem lenne pontos a szö-

veg. A vers végén elhangzik az amúgy gondolatilag remek összegzés: „a világon egyedül csak a nyilvános / bűnbánat a megbocsáthatatlan.” Ez egy remekül működő zárlat lenne – erről még mindjárt –, ha arról beszélne, amiről itt nyilvánvalóan (és, azt hiszem, a mindennapi tapasztalat által is visszaigazoltan) szó van: a (nyilvános) szégyenről. Elvégre szerintem a „bűnbánat” valami múltbéli vétség miatti, kifejezetten (talán vallási terheltsége folytán is) valamilyen Másik kárára megtett etikai vétség feletti morális érzélem. Míg a „szégyen” sokkal primerebb, közvetlenebb, a saját személyem felsülését, megalázó helyzetbe keveredését jelöli, amely az emberi méltóságomat ért sérülés következménye.

Ugyanezt látom a kötetnyitó *Meggymag* esetében is. „A konyhát és az ebédlőt elválasztó / fehér függöny mögött / anyám meggyet magoz. / [...] A vékony szövet megszűri alakját / [...] mozdulatainak csak a kivetülését szabad látnom”. Nos, nem tudom, de a kivetülés, projektum stb. főnév inkább valami belsőnek külső, miniatürizált vagy felnagyított megjelenítése, akár odaképzése, odavetítése; ez egyébként talán a versgész fe-

lől olvasva működő jelentés lehetne, viszont ebben a szűkebb kontextusban, melyben az áttetsző „fehér függöny” szorítja az anya figurájának megmutatkozását „csak kivetüléssé”, valahogy pontatlannak, mellényúltnak találok. Ha egy látványt megszűr valami, akkor az nem válik kivetüléssé, maximum halvánnyá, nem? Ezekre a szóválasztásokra, lexikai és szemantikai szöszölésekre nem valami tudálékos pedantériából térek vissza; számomra a konkrét, olvasási folyamatban kibomló esztétikai tapasztalatot akasztják meg ezek a pontatlannak, motiválatlanul tűnő szóválasztások, amelyek legfőképp azért zavaróak – hisz alapvetően a költészetnek általában elnézzük ezeket a nyelvi invenciókat és licenciákat –, mert közben nem érzem azt, hogy a színre vitt jelenségekre (tárgyakra, érzelmekre stb.) használt köznyelvi szavaknál az ilyen kontraintuitív szóválasztások többet mondanának. (Na meg mentségemre szóljon: nem a szavak és a hozzájuk társított jelentések azok, amelyek – legalábbis elemi szinten – az irodalmat alkotják?)

Amire még az előbb utalást tettem, és azt gondolom, zavaró-

an vissza-visszatérő hibája Taródi kötetének, az a redundanciába hajló bőbeszédűség, melyet a legtöbb esetben az élőbeszéd-szerűség sem ment meg – hiányzik ugyanis az a fajta sodrás, ami szervessé tenné ezeket a túlragozásokat. Csak hogy megmutassam, mire gondolok, idézem az *Nyilvános bűnbánat* zárlatát: „te fejest is ugorhatsz az aknába / senkit nem fog érdekelni.” Ez hangzik el a fent elemzett, bűnbánatról szóló mondat után; és bár kétségtelenül szemléletesebbé teszi a viszonylag elvont, általános gondolatot, végső soron csak megismétli az azt megelőző sor tanulságát, ráadásul le is tompítja annak (jó értelemben vett) szentenciózus karcosságát. Hogy pár jellegzetes példát hozzak még:

„[Í]zlett-e / kellemes volt-e a felnövési ígérete.” (Futás) Itt redundánsnak érzem, hogy a vers külön felteszi a kérdést az „ízlett” után, hogy kellemes volt-e; a ket-tő kb. ugyanazt jelenti ebben a kontextusban; plusz mennyire jó sor lenne már az, hogy „ízlett-e a felnövési ígérete”? És még egy a fent tárgyalt metrózós versből: „jaj, de igénytelen, gondolják, /

jaj, mennyire nőietlen” – tudósítja a közösség ítéleteit a szerző.

„[V]akon lövöldöznek bele a semmibe, / (néha eltalálnak egy madarat vagy járókelőt)” (*Tavaszzal*) – ennél a szöveghelynél nem csak az a probléma, hogy a zárójeles rész öncélú és redundáns humorizálásnak hat, hanem hogy a vers belső logikáját bontja meg. Hiszen a szöveg a témaként szolgáló szerelmi háromszöget háborús allegóriaként jeleníti meg, melyben a két fiú a két egymással harcoló, Budapest két oldalát elfoglaló frakcióként jelölődik, míg a középen álló Margit-sziget „demarkációs zónává” lényegül át. Így viszont adódik a kérdés, hogy ha a sziget „demarkációs zóna”, akkor miért lövöldözik ott akár véletlenül is a helyi faunát? Persze, lehet, hogy odatéved egy-két golyó stb., de azt gondolom, hogy az ilyen könnyen inkonzisztenciának ható megoldásokat kár bevállalni egy nem annyira erős poénért.

„Itt laksz, de még nem láttad / a teret, a pályaudvart, a boltot, / ami lehetne olcsóbb vagy éppen drágább.” (*Költözés*) Itt a vers egész szempontjából teljesen fölösleges kérdés, mi mennyibe kerül a környéken; mintha csak az

lenne ennek a sornak a funkciója, hogy valahogy köznapian ismerőssé tegye a vershelyzetet.

Ezekről a megoldásokról nagyon sok vers esetlegesnek tűnik.

Másik gyakori hiba az egyszerű szinestéziás vagy katakretikus potenciállal nem rendelkező, szimplán ügyetlen képzavar. „De hangjukat elnyelik / a terített asztal csendjével koccintó poharak.” (Veteránok) Hogy kéne ezt elképzelnünk? Ha a poharak a csenddel koccintanak, akkor valószínűleg maguk sem adnak ki hangot. Így hogyan nyelik el a „veteránok” hangját?

Mindezek ellenére komolyan gondolom, hogy Taródi Luca köteté néha az elmúlt évek leggyönyörűbb megoldásait hozza. Személyes kedvencem – feltehetően nosztalgikus elfogultságom okán – az *Idill* című vers. A szövegben egy fiatal társaságot látunk feltehetően egy vidéki hahniról? házibuliról? fesztiválról? hazafelé jövet, stílszerűen elfoglalva a helyi presszót, a hipotetikus fröccsök és zsírtól fröcsögő kolbászos birodalmát. „[T]öltsétek meg a poharam, / füledt nyárestéken visszhangzó bazmegekkel”, kurjantja a vers (egyik) beszélője, miközben „ki-

szenvedik, amit kell”, és lekésik az utolsó buszt is, hogy aztán hazaérjenek, és ha kell, tíz perc, ha kell, tíz év múlva ne ismerjék meg majd egymást az utcán. Van ebben a versben a fiatalság szokásos és szép, végzetes pesszimizmusán túl valami, ami csak a legnagyobbaké: szelíd, derűs, beletörődő életigenlés. Bölcsesség, ha úgy tetszik.

Különben – ha más nem, már csak a matematikai arányok miatt is – Taródi akkor az igazán erős, mikor egy szinttel közvetlenebbül, direkter mutatja meg egyrészt a fiatalság fent említett életigenlését – amely szinte már „megszületése” pillanatában nosztalgikussá válik azáltal, hogy tudja: egyszeri és múlandó (kor)hangulat csupán –, sokszor úgy, hogy nemzedéke (lét)bizonytalanságát, az elveszett gyerekkor iránti elégikumát is belésszövi. Ilyen pl. a *Mondóka* és a *Jövőnk* című vers is. Előbbiben a „lelepleződés” a kulcsmozzanat: egyszerre „lelepleződnek” le felnőttként a vers alakjai, és fantasztikus illúzióként a gyerekkori képzetek. Ennek a szerintem sokak által ismert, meghatározó pillanatnak az általam eddig olvasott szövegek közül az egyik legjobb foglalatát adja Taródi ebben a sorban: „És

majd eljön a pillanat, / amikor lelepleződik / a felhő, ami régen hegynék látszott”. (Mondóka) A Jövünkben a fent említett generációs tapasztalatot ragadja meg igazi lírához méltó tömörséggel az, a vers során több variánsban is felfelbukkanó két sor, mely szerint „[m]indig, mindenhova jövünk, / de sehova sem érkezünk meg”.

De vannak Taródinak olyan sorai, amelyek egyszerűen csak: szépek. Mint pl. „vörösbe borult, / mint a fák, amiknek nem maradt ideje a nyárra” (Gránátalma); „mikor egy aszfalton álló, üres üvegben / elmosódott lányok és fiúk teste / gyúlik össze, mint a fény.” (Futás) Vagy hogy a kötet legjobbjai közt szereplő kötetzáró versből is idézzek, melyben egy nyaraló helyszíne szembesíti a beszélőt a gyerekkor elmúlásáról: „Szüleim arcán ráncok mutatják előre az utat, / most már ők járnak ide nyaralni, nem én, / hajuk fehéren lobog a huzatban - / örök hótakaró alatt alszik a gyerekkoruk.” (Nyaraló) Őszinte lesznek: ez az egyik legszebb, legfinomabb, legérzékenyebb sor, amit az elmúlt években kortárs versben olvastam.

Ezt a szöveget azzal kezdtem, hogy Taródi Luca debütálása tipikus első kötet; ezzel is szándékozom zárni. Merthogy a költő első kötete olyan tekintetben is tipikus, mint azt a fentiekben példázni igyekeztem, hogy sok jellemző gyermekbetegséggel küzd: sokszor nem igazán uralja a versnyelvét, így nem tudja egyben tartani a verseket, nem teljesen tudatos abban, mit is szeretne elmondani, vagy hogy milyen hatást, befogadói viszonyulást igyekszik az olvasójában kiváltani. Illetve tipikusnak mondható a tematika is, amelyet az életkori-nemzedéki szituáltság számlájára is írhatunk.

Egyetértek azonban a fülszöveget író Tóth Krisztinával abban, hogy Taródi Luca nem fogja szégyellni az első kötetét. Nem, mert a tehetség, az érzékenység kicsillog a fent idézett verssorokból, melyek számomra nem mások, mint: ígéretetek.

Azt mondják, a harmadik kötet után dől el igazán, kiből lesz jelentős költő.

Addig pedig – ezt szerzőként is reménykedve mondom – még van elég idő.

Locker Dávid

Kalandos olvasás

Tarcsay Zoltán, A befejezhetetlen, Budapest, FISZ-Apokrif, 2022

Tarcsay Zoltán több mint egy évtizedig írta első regényét, *A befejezhetetlen*. Ez azonban mellékes körülmény ahhoz viszonyítva, hogy ebben a szűk tíz évben nemcsak írt, de olvasott is, mígnem tíz évnyi olvasmány nyomán elkészült *A befejezhetetlen*.

E hosszú olvasmányfolyam összetételét illetően a regény számos támpontot ad (és feltehetően nem csupán az elmúlt évtized olvasmányait vetíti elénk). Bátran szemezgethet az olvasó, aki nyitott az efféle játékra, és egy-egy irodalmi műből kiindulva szívesen kalandozik el más, kapcsolódó (megelőző?) olvasmányok irányába. Dante *Isteni színjátéka*, Cervantes *Don Quijotéja*, Héloïse és Abélard levelei, az *Odüsszeia*, Krúdy *Szindbádja*, Kosztolányi Dezső és József Attila művei és a világirodalom megannyi egyéb remekműve felé indulhatunk Tarcsay regényét olvasva, de azzal is jól járunk, ha csupán belefeledkezünk *A befejezhetetlen* sok helyről

összesöprögetett szókincsébe és szerteágazó mondatszövésebe. Ezenkívül adott egy harmadik út is: olyan szövegelőzményeket is bevonhatunk az olvasás játékába, amelyek maguk is valamiképpen erről a játékról, a Tarcsay művében is megjelenő dupla- vagy sokfenekű történetmesélésről, a meseszöveg szabadságáról és az irodalom élvezetéről szólnak.

Talán nem járunk rossz úton (vagy ha mégis, az sem baj), ha e művek közül hármat tekintünk *A befejezhetetlen* elsődleges igazodási pontjának – nem is annyira a szerző vagy a szöveg megértése, inkább a magunk szórakoztatása, az olvasmányélmény kinyitása érdekében. Elsőként James Joyce sokak által elolvashatatlanak tartott *Ulyssese* merülhet fel, távolról sem csak az egymásra rímelő három főhős miatt. A főszereplő, az ábrándos doktoranduszhallgató Földes Máté, a rafinált, de (majdnem) mindig segítőkész antikvárius, Palánky,

valamint a kiismerhetetlen, egyszerre oltalmazó és kísértésbe ejtő, felfoghatatlanul vágyott és veszélyes Léthey Éva különösebb párhuzamok nélkül is jól működő, bár sok tekintetben elnagyolt irodalmi alakok, és hármójuk töredezett, szakaszos dinamikája is szépen viszi előre a regény gombolyagját. Az *Ulysses*-párhuzam inkább a vendégműfajokkal – amelyek közé Tarcsaynál a vers, a mese, a színdarab vagy a legkevésbé irodalmias jegyzőkönyv tartozik –, továbbá a különféle stílusminőségekkel való zsonglőrködés vonatkozásában állja meg a helyét. Emellett *A befejezhetetlenben* a joyce-i (és már nála sem előzmények nélküli) bolyongás is megjelenik, és e bolyongás állomásainak java itt is az olvasás vagy az olvasásról való beszélgetés helyszínei közé tartozik. (Ilyen például a magányos főhős szobája, ahol Földes Máté végetérhetetlen doktori disszertációján dolgozik, továbbá barátja, Palánky könyvekkel telezsúfolt antikváriuma vagy maga a fő helyszín, a nemzeti könyvtár.) Ezenkívül *A befejezhetetlen* a különféle regiszterek működtetésében is az

Ulysses párhuzamának tekinthető. Ez vonatkozik a regény humorára, amely a visszafogottan altesti (de még nem chauceri mértékben féktelen) humortól egészen az intellektuális literátorhumorig terjed –, de arra is, ahogyan a hétköznapit megemeli a misztikum, a mesés elemek révén, és ahogyan a magasztost lehozza a mindennapok szintjére. Mindez tükröződik a karakterekben is, de hogy csak egy példát említsek, megjelenik ez a legfontosabb színtér, az (így meg nem nevezett) Országos Széchényi Könyvtár vonatkozásában is, amelynek rendeltetésénél fogva valamiféle fennkölt intézménynek, a kultúra fellegvárának kellene lennie. *A befejezhetetlenben* a könyvtár a rejtett ajtók, titkos folyosók, misztikus objektumok és az ismeretlenbe vezető föld alatti alagút révén valóban valami különösként tűnik fel, a

maga hétköznapiasságában megismerve azonban Tarcsaynál is mindvégig megtartja az állandó porszagból, zaccos kávéból és idejétmúlt bútorokból összeálló, ósdi jelleget.

Az első mű, amely *A befejezhetlent* olvasva eszembe ötlött, mégsem az *Ulysses* volt (az *Ulysses* már csak terjedelménél fogva sem juthat csak úgy, mindenestül az ember eszébe), hanem Italo Calvino mesterműve, a *Ha egy téli éjszakán egy utazó*. Nem kifejezetten lényeges, hogy Tarcsay olvasta-e Calvino művét (remélem, hogy igen, és kívánom, hogy ne: hátha átélheti még itt az első olvasás eufóriáját), inkább azt vonnám az előtérbe, ami miatt egyáltalán felmerülhet a párhuzam lehetősége. Calvino regénye folyvást elakadó, ellehetetlenedő olvasmányélményekről szól, egy olvasóról, aki egy félbeszakadt regény nyomába eredve újabb és újabb, rendre töredékben maradó, befejezhetetlen (!) szövegek felkutatásába kezd, és közben a regénybeli valóság mellékszálán egy kiszámíthatatlan, rejtélyes nőalak, egy el sem igazán kezdődő és mégis bonyolult szerelmi szál is belép a szöveg terébe. Tarcsaynál

hasonlóképpen morzsolódik szét a cselekmény, hasonló motívumokkal: adott egy fiatalember, aki maga sem tudja, mi célból, de mégiscsak önként nyomasztja magát készülő (vagy inkább torzóban álló és egyszersmind regénynyé torzuló) disszertációjával, és ez a fiatalember *mintegy varázslásra* belekeveredik egy titokzatos, befejezhetetlen, és úgy tűnik, megtalálhatatlan mű utáni nyomozásba. Eközben pedig megismeri a titokzatos Léthey Évát, aki mintha a többieknél többet tudna a *Befejezhetetlenről*, és aki e nagy kutatásban Mátéék mellé szegődik, mintegy a veszedelmes vonzalom, a kiszámíthatatlan szerelmi szál megtestesítőjeként. Valami effélet láthatunk Calvinónál is, ráadásul Tarcsayhoz hasonlóan ő is titkos társaságokhoz kapcsolja a rejtélyes művet (lásd előbbinél *Ermes Marana* történetét).

Feltehető azonban, hogy a Tarcsay és Calvino regénye közötti hasonlóságok egy töről fakadnak, Roland Barthes-tól, aki *A szöveg örömeiben* számtalan olyan jellegzetességet, valamint irodalmi és elméleti fantáziát felsorakoztat, amelyek (hogyan) Calvinót végre magunk mögött

hagyjuk) Tarcsaynál jól kivehető körvonalakkal, mintegy A szöveg öröméhez csatolt kísérletképpen sorra megjelennek. Esetleg olvassuk együtt ezt a két szöveget, Tarcsay Zoltán *A befejezhetetlenjét* és Roland Barthes hírneves esszéjét (elfogadva a tolvajkulcsot, melyet Tarcsay az olvasás örömét említve maga ad a kezünkbe [55]). Így rögtön más színezetet fog kapni az egymás után sorjázó nevek és alakok glédája, valamint a titkos hermeneuta társaság képe (amelyet Barthes-tal együtt olvasva, és így végre nem félrevezetve elszakíthatunk magyar és bölcsész, azaz magyar bölcsész áthallásaitól). S legfőképp így módon még tágasabb térbe helyezhetjük A *befejezhetetlen* egyszerre peremre szorított és mégis központi rejtélyét, az *übertextust* (231).

Tarcsay regényében nemigen dönthető el, hogy az *übertextust* szemfényvesztő elmélészek kreálmányának vagy olyan bizonytalan elméletnek kellene tekintenünk, amely legalább félig-meddig komoly meggondolásból állt elő. Egyszóval van benne valami erősen parodisztikus, mondhatni, ez mindennemű elmélet

paródiája: „a szöveg egy láthatatlan aspektusa, amely nem szavakból áll, hanem a szavak közötti térből, és nincsen kiterjedése, de mégis mindenhova kiterjed, és leginkább úgy kell elképzelni, mint egy tizenegy dimenziós bránvilágot” (231). Ez persze önmagában véve – vagy úgy, mint a regényben sokféleképpen elképzelt, de talán meg sem jeleníthető, titokzatos *Befejezhetetlen* egyik vetülete – csak egy jó geg lenne, csakhogy párba állítható egy másik, a kötetben megjelenő és egyértelműen barthes-i gondolattal, azzal az elképzeléssel, hogy a régi irodalmi művek különös módon a később születettek-ből merítkeznek, ami pedig egyetlen módon történhet meg: az olvasás színterén, az olvasó elméjében, aki nem a keletkezési idejük, hanem a tartalmuk alapján raktározza el az irodalmi élményeket. S ezzel vissza is jutottunk a szöveg vagy inkább az olvasás öröméhez, izgalmához, *A befejezhetetlen* igazi nagy kalandjához.

Nem érdemes ugyanis bedőlnünk a regény sokat sejtető címének, a legizgalmasabb kérdés nem az, hogy miképpen lelik meg a botcsinálta hősök a titokzatos Be-

fejezhetetlent. (A föld alatti teremben talált gyertyát [359–370] persze vehetjük a *Befejezhetetlen* előtűnésének, de tekinthetjük az olvasás egyszerre csak egy ember számára látható szimbólumának is.) És még csak nem is az a legfőbb kérdés, hogy vajon hogyan ér majd véget ez a történet. Elvégre A *befejezhetetlen* csak mímeli, elhiteti velünk, hogy a cselekmény kibontakozására és a várható végkifejletre kellene koncentrálnunk (s itt már nemcsak Barthes, de a Totem és tabu Freudja is elégedetten csettintene). A nagy mutatvány, úgy látom, abban áll, ahogyan a regény behálózza az olvasót ezzel az összevissza csavart történettel, hogy végül már ne akarjon, és ne is tudjon kilépni belőle. Abban, ahogyan így-úgy rávezet bennünket, hogy nem a regény végkifejletére kellene koncentrálnunk, hanem arra, hogy mivé válik a kezünk között ez a szétforgácsolt történet. Arra, hogy mi magunk mihez kezdünk vele, és hogy vajon kiálljuk-e a próbát, megeléjünk-e benne a legszemélyesebb lényezet, netán a rejtély nyitját: az olvasás örömét.

Épp ezért Tarcsay Zoltán első regénye kapcsán úgy vélem, félreértés lenne jó és rossz, sikerült és elhibázott szakaszokról beszélni (noha van benne ilyen is, olyan is, így kedvünkre átugorhatjuk vagy kiemelhetjük az egyes epizódokat). Ez a mű ugyanis egy szövegfolyam, maga a hömpölygés, a motívumok, toposzok, témák és ötletek folyama, amely a sok kis kérdés mellett egy nagyobb hagy végig a fejünk felett lebegni: azt, hogy ha véget is ér egyszer ez a történet – minthogy természetszerűleg véget ér –, hogyan, a rejtélyek és izgalmak milyen fókán fog bennünket érni ez a bizonyos befejezés.

Páratlanul izgalmas és jól feltett kérdés ez, amelyért cserébe érdemes jótékonyan átsiklani a minden első könyvben (és persze a többiben is...) meglévő egyenetlenségeken, és amely nyomán mindenkit arra biztatok, hogy olvassa Tarcsay Zoltán jövőben megjelenő műveit is mint olyan szerző írásait, aki hírnévben ugyan elmarad a nevesebb kortárs szerzőktől, ízlés tekintetében viszont nagyon is képes lépést tartani.

Tóth Anikó

Én Testi Koporsómba

Burns Katalin, Esőcsinálás, Magyar Napló, Budapest, 2022.

Álom és valóság, Kelet és Nyugat, archaikus és modern, zene és elbeszélő nyelv között nyílnak átjárók Burns Katalin onirikus novelláiban. Sokoldalú alkotóról van szó: zeneművészként a magyar népdaltól és a megzenésített versektől az indiai és pakisztáni muzsikáig terjed repertoárja, íróként pedig 2009-ben mutatkozott be a *Szöttesek regényével*, novelláival jelen volt a magyar folyóiratokban, és 2022-ben *Esőcsinálás* című prózakötetével jelentkezett. Utazásai, elmélyülése az indiai és pakisztáni zenei kultúrákban nemcsak zeneművészi pályájára voltak döntő hatással, írói témavilágát, szemléletmódját is alakították. Egy interjúban elárulta, két novelláját (*Betegségem Akbárnál*, *Eljutni Szultanabádig*) pakisztáni élete ihlette, ám hozzátette, jobban tesszük, ha nem útinaplóként könyveljük el őket (a *Betegségem Akbárnál* nem is enged ilyen interpretációt). (vö. Hambalkó Dalma, *Tigris a ketrechen. Beszélgetés*

Burns Katalinnal, Magyar Napló, 2022/8, 25–26.)

„Nekem a történet vastagra sodrott fonalat jelent, a múlt pedig hosszú csíkban mögöttünk kígyózó szövetet” – indul első kötete, a *Szöttesek regénye*. A kisregény, mely sajnos alig került a kritika látóterébe, három elbeszélői szölamot és két idősikot sző egymásba. A keretelbeszélés egy fiatal nő (Vera) hangján szól, aki a családi múltról konokul hallgató idős hozzátartozóit próbálja szóra bírni. Vera nagyapja és az ő testvérbátyja adják a két másik, Vera elbeszélésbe ágyazott szölamot. Tudatos koncepciót kell látnunk abban, hogy a két öreg hangja megkülönböztethetetlen, ugyanúgy veszik föl az elbeszélés fonálát – épp csak annyi választja el őket, hogy egyikük sem mulasztja el kiemelni a másik múltbéli gyarlóságait. Ketten kell elmondják, amit külön-külön egyikük sem bírna. Az öregek nemzedéke elevenebb, de bűnösebb is volt a ké-

sei utódoknál – folyton megszakadó elbeszéléseikből a József és testvérei parafrázisa bontakozik ki. De a megtisztulás, a katarzis lehetséges: megnyílik előttük a feloldozás útja. Burns eddigi két könyvét természetesen nemcsak a Thomas Mann-utalások kötik össze, a legfontosabb kapocs a zene. A regényben egy népi hangszer, a *furugla* kap szimbolikus szerepet, melynek szavával az egyik rokon valaha emberszíveket szomorított s vadállatot bűvölt, „[...] a medvének tartogatta a legszebb nótáit.”

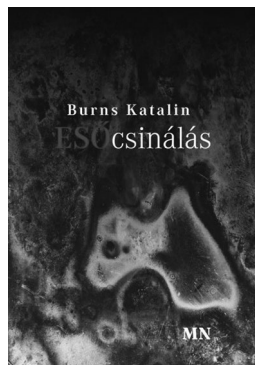
Az *Esőcsinálás*ban még hangsúlyosabbak a zenei témák. Szereplői olykor maguk is zenészek, mint A fekete madarakról rockbandájának tagjai, a Születésnap muzsika gitárosa és az Eljutni Szultánabádig Pakisztánban elakadó főhőse, és a Betegségem Akbárnál karakterei is muzsikálással töltik a keleti éjszakákat. A kötet egyik legizgalmasabb, a horror felé kikacsintó és nyelvet öltő írása, A fekete madarakról az „ősi, kéjes félelmet” idézi föl, „amivel a rémmesék mesélői kívülről látják magukat saját történetükben.” (23) A riasztó madár-

motívum, néhány ügyes fogással (régí nagy együttesek neveit is felhasználva) egészen a Beatles feketerigójáig variálódik, poe-i és hitchcocki asszociációkat is megengedve. A novellában szereplő rockbandát félelmetes entitás támadja meg, amely a főhős-elbeszélő tudatában régi szomszédasszonya, a hétköznapi valóságban kedves néni alakjában ölt testet. Talán csak pusztán látomás – volt a dologban némi pszichotikum –, talán nem, de amíg az elbeszélő a jelenést csodálja, a zenekar egy másik tagját rejtélyes támadás éri. Itt az egyetlen gyenge pont: az áldozatnak korábban nem volt szerepe a történetben, véletlenszerűen sújt le a csapás. Következetesebben hatott volna, ha egy hangsúlyosabb karakter, Csaszi lett volna a szenvedő alany – a támadás így bosszúként is felfogható volna, mert nem vette komolyan a néni madaras rémtörténetét.

A Betegségem Akbárnál főszereplője a határidők világából az időtlenség világába, a napi robot elől menekül Keletre, ahol végre zenélhet barátaival. „A maguk időtlenségé”-ben létező Akbár és

Aszgár álomszerű világban él, a beteg hősnő innen zuhan át a túl-
hajsolt hétköznapi örületét
visszahozó lázalmokba. Az álom
sem szabadít mókuserékből –
legfőljebb a művészet, a harmóni-
um hangja volna képes erre. (Vö.
66; 69.) A kötet címadó novella
szintén a hétköznapi túlélés ne-
hézségeit viszi színre, szelleme-
sen szcenírozva egy abszurd irra-
cionalitásba torkolló csapátépítő
tréninget. Egy másik megkapó
írás, mely főként atmoszférate-
remtő erejével emelkedik ki, a ki-
lencvenes évekből gyermekkort
idéző *Juhász köhög*. Sodró lendü-
lete még a szerkezet enyhe szét-
tartását is feledteti, hangulata
Vass Norbert nagy sikerű *Indián-
cseresznyéjének* novelláihoz ha-
sonló (nem feledve, hogy Burns
novellája évekkel Vass kötete
előtt olvasható volt a Jelenkor-
ban), ám itt a családi idill koránt-
sem felhőtlen (ha Vass könyve va-
lamiért bírálható volna, az épp a
túl sok napsütés). A kötetnyitó
novellát (*Tigris a mecsekben*) szin-
tén a felszabadult mesélőkedv, a
humor és a tragikum vegyítése
jellemzi, ám a narráció sodrása
egy fokkal kevésbé erős.

Hangos suttogás, kirobbanó
üvöltés, bántalmazó légkör, hirte-
len katasztrófa – az *Útrakelés* a
könyv legemlékezetesebb írása.
Egy zavart tudatú kislány szagga-
tott elbeszélésében bontakozik ki
a tragédia. Detrakciós
retorikai ap-
parátus te-
remt balladai
homályt, a
narráció el-
h a g y á s o s
a l a k z a t o k
(ellipszisek
és eufemiz-
musok) mentén építkezik: „[...]”
csak éjszaka jött haza, behúzta a
konyhaajtót maga mögött, és
egyedül suttogott odabent addig,
amíg szilánkokra nem törtek az
üres üvegek. Akkor kiabálva ká-
romkodni kezdett.” (108) A mono-
lóg gyónásba fordul: kiderül, a
narrátor sem büntelen, ő is kíván-
ta apja halálát – bár nem ő tehet
róla. A prózaritmus lüktetését is-
métlődő imaformulák teremtik
meg. A narrátor nem az Atyához,
hanem Szűz Máriához könyörög
(épp úgy, ahogy családjában is
egyedül az anyjához fordulhat):

„Isten látja lelkem, Anyának nem mondtam semmit, csak lefeküdtem, Asszonyunk Szűz Mária, épp csak bebújtam az ágyamba, Én Testi Koporsómba: majdnem úgy, mint minden áldott éjjel.” (108.) E mondat archaikus népi imádságok parafrázisa (az ágy-koporsó párosítás sok változatban ismert). „Én lefekszem én ágyomba / minden testi koporsómba, / testem aluszik, / lelkem nem aluszik, / angyal, őrizz, Márja, nyugits, / Isten serkengess minden gonoszimból!” – szól egy csángó fohász. (Tánczos Vilmos, *Nyiss kaput, Angyall!*, Püski, Budapest, 2001, 285.) És magyarországi imákban: „Én lefekszem én ágyamba / Testi, lelki koporsómba...”; „Én lefekszem én ágyomba, / hogy mint testi koporsómba, / nehéz álom el ne nyomjon, / Az ellenség meg ne csaljon...”. (Erdélyi Zsuzsa, *Hegyet hágék, lőtőt lépék. Archaikus népi imádságok*, Kalligram, Pozsony, 1999, 192; 224.) A fájoan szép, archaikus könyörgés magától értetődő természetességgel épül a prózanyelvbe, fokozva a szöveg poétikai erejét.

Álomszerűség (*Portál*), atmoszférateremtő hatás, ütős nyitó-

mondatok és frappáns hasonlatok az Esőcsinálás legfőbb erősségei. A koronavírus-járványra való reflexiók szintén jól működnek (*Arcok; Betegségem Akbárnál* – utóbbi nem magára a kórra, hanem a járványkezelésre és médiareprezentációjára kacsint ki). A szerkezet építkezése és a csattanó előkészítése viszont sajnos nem mindig elég következetes. Míg a konfliktus fokozatos kibontakozása hatásos a *Miért sírt a japán nő?* szerkezetében, a zárlat valamiért mégsem üt a kellő erővel (ugyanaz érvényes az *Arcokra* is) – hatásos viszont az *Emberkék és az Inzultus a kettes metró vonalán* befejezése. Hiába indul egy nagyon jó ötlettel a kötetzáró *Hajnali átjáró*, a novella szerkezeti egysége megsínyli, hogy ezt a szerző nem fűzi tovább, a következő események semmilyen okozati viszonyban nem állnak azzal, hogy az angoltanár elbeszélő álmából ébredve volt anyósának skót akcentusát vette föl. Nem alapötlet: a maga partikularitásában megragadva nem válhat a szerkezet totalitását összetartó gravitációs maggá. A kötetben akadnak persze kevésbé emléke-

zetes írások is, ám a kisebb követ-
kezetlenségek, szerkezeti szét-
tartások ellenére is elmondható: a

félelmetes madarak, az archaikus
imatöredékek és a lázálmok hosz-
szasan kísértik az olvasót.

B. Kiss Mátyás

Anna Hulačová
Étkező bolgyó, 2021
Brno, Dům umění
(fotó: Polina Davydenko)

E számunk szerzői

Áfra János (1987) költő, műkritikus, szerkesztő, legutóbbi kötete (Szegedi-Varga Zsuzsannával közösen): *Termékeny félreértés/Productive Misreadings* (Méliusz Juhász Péter Könyvtár, 2020), Debrecen • **B. Kiss Mátyás** (1993) doktorandusz, középiskolai oktató, Várpalota • **Biró Erika** (1987) költő, angoltanár, Budapest • **Dénes Gergő** (1998) szerkesztő (Apokrif Online), doktorandusz (ELTE BTK), Oroszlány-Budapest • **Déri Anna** (2002) költő, legutóbbi kötete: *Szívmarás* (Holnap Magazin, 2023), Körmend • **Faragó Dániel** (1985) költő, műfordító, legutóbbi kötete: *Lehull a lepel* (Publio, 2015), Dunakeszi • **Danielle Hope** angol költő, szerkesztő, műfordító, legutóbbi kötete: *Mrs Uomo's Yearbook* (Rockingham Press, 2015), London • **Hajdu Levente** (1991) képzőművész, költő, Budapest • **Herbert Fruzsina** (1989) kommunikációs és projektmenedzser, Bécs-Budapest • **Anna Hulačová** (1984) szobrász, Klučov • **Király Csenge Katica** (2001) költő, író, Budapest • **Láng Orsolya** (1987) költő, vizuális művész, legutóbbi kötete: *Személyes okok* (Prae-Lector, 2021), Budapest • **Littner Zsolt** (1971) ügyvéd, Budapest • **Locker Dávid** (1998) költő, kritikus, doktorandusz (ELTE BTK), Szatmárnémeti-Budapest • **Nádasdy Ádám** (1947) költő, műfordító, nyelvész, legutóbbi kötete: *A csökkenő költőiség* (Magvető, 2021), Budapest • **Rédey-Webb Hanna** (1999) irodalmár, költő, Budapest • **Simon Bettina** (1990) költő, legutóbbi kötete: *Strand* (JAK-Magvető, 2018), Budapest • **Szabó Krisztina** költő, műfordító • **Tóth Anikó** (1989) kiadói szerkesztő, kritikus, Dunakeszi • **Veress Dániel** (1988) szerkesztő (Apokrif), Debrecen-Budapest

ISSN 2060-3207

23001>

9 772060 320701

Ára: 500 Ft